

2023

LæringsCentret

**Tema om børns møde
med litteraturen**

Stig Bergmann in memoriam 1948-2023

Stig Bergmann var et dejligt roligt menneske, der var levende interesseret i verden omkring ham, og han fik da også set store dele af den sammen med sin livsledsager, hustruen Elinor. Han var i en årrække en god og solid kasserer i Danmarks Skolebibliotekarer (senere Pædagogisk Lærings-CenterForening) med orden i sagerne, altid tilgængelig og til at snakke med og hyggelig at være sammen med. Efter pensioneringen arbejdede han med stor succes som leder af Røde Kors-butikken i Herlev.

Gode og varme tanker til Elinor og datteren Stine og hendes familie.
Æret være Stigs minde!

PLYS 34

H.C. Andersen er tilsyneladende udtømmelig, hvis man er Finn Barlby og Jacob Bøggild, for de dykker igen med dødsforagt ned i Andersens værker i PLYS 34 og præsterer imponerende 508 sider. Det er dialogiske læsninger af nogle af Andersens kendteste eventyr og historier, bl.a. Klods Hans, Den grimme ælling og Fyrtøiet. De to forfattere har tidligere skrevet Det euforiske spejl (2015), der handler om H.C. Andersens tingseventyr.

PLYS 34 – Det perplekse spejl
Årbog for børne- og ungdomslitteratur
Finn Barlby & Jacob Bøggild
PLYS/DRÅBEN, 2023

Dialog og tolerance på skemaet

Brobyggerne, der er startet af energiske Özlem Cekic, tidligere medlem af Folketinget for SF, tilbyder nu gratis kompetenceforløb i skoleåret 2023-2024 om dialog og brobygning for lærere i Storkøbenhavn.

Send en mail til projektleder Sofie på sofie2brobyggerne.dk eller ring på 22 34 68 38 for at høre nærmere.

Pladserne besættes ud fra først-til-mølle-princippet. Alt efter hvor mange lærere, der deltager fra den samme skole, kan man planlægge tid og dato efter skolernes ønsker. Forløbene er en del af skoleprojektet Brobyggerugen: Et undervisningsmateriale og en metode, der træner elevernes tolerance for det, der er anderledes, og skaber fællesskaber på tværs af forskelligheder. Brobyggerugen bidrager til opfyldelse af verdensmål 4, 5 og 16 (uddannelse, ligestilling og fred).

Kompetenceforløbet klæder lærerne på til at undervise i Brobyggerugens temaer eller anvende den brobyggende metode til at gå ind i svære samtaler. Forløbet styrker deres evne til at agere brobyggende rollemodeller i hverdagen, bl.a. gennem øget bevidsthed om egne normer, fordomme og konfliktmønstre. Lærerne modtager et undervisningsmateriale, som de kan bruge på temadage, moduler eller i en hel temauge .

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Støttemuligheder og frister	4
Råt for usødet.....	6
Intet slår mødet med et engageret menneske!	8
Små stemmer – store fortællinger	10
Heartstopper - køn, kærlighed og queer repræsentation	12
Anmeldelser	16
Børnenes U-landskalender 2023	23
F for Fatima og fodbold	24
Slut med at skamme sig over menstruation!	28
Buggi kan også bruges uden for skærmen	30

Politikens Undervisningspriser 2023

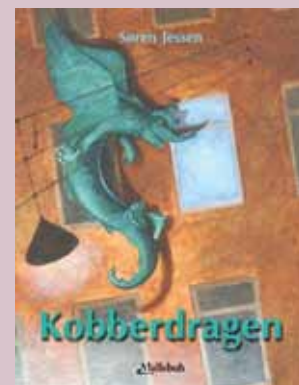
Dagbladet Politiken har igennem en årrække sat fokus på den gode undervisning og har netop hyldet en række lærere, der udfordrer og griber eleverne, får dem engageret og viser dem nye perspektiver. Grundskolens hovedpris modtog Charlotte Wich Thomsen (foto), lærer i dansk, matematik, billedkunst og klasselærer for 1.c på Sønderøskolen, Værløse.

De to særpriser gik til Peter Balling, lærer i dansk og tysk for 7.b på Hareskov Skole, Værløse og til Simone Gadebusch, lærer i dansk, kristendom, billedkunst og klasselærer for 6.a på Kastrupgårdsskolen, Kastrup. Hjerteligt til lykke.

Dragespringvandet

Dragespringvandet på Rådhuspladsen blev taget ned i november 2020 og kørt til renovering og opbevaring. Nu er det blevet placeret et nyt sted på Rådhuspladsen, hvor det har stået siden 1904. I 2003 lavede Søren Jessen en charmerende billedbog om dragespringvandet med titlen *Kobberdragen*. En af dragerne river sig en aften løs og flyver ud for at finde menneskene, men da den opdager, at de alle sidder i deres stuer så stive som statuer, vender dragen tilbage til sit liv som statue.

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

**PLCF administration
Annoncer og ekspedition**
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Redaktør
Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

**FU
Formand**
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Næstformand
Runa Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

Pensionistgruppen
Formand Stig Bergmann
Stokkemærkevej 19, 2730 Herlev
stig.bergmann@gmail.com

Kontingent: Opkræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo september 2023.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:
Nr. 5: 1. aug (udkommer primo sept. 2023)
Nr. 6: 1. okt. (udkommer primo nov. 2023)
Nr. 1: 1. dec. (udkommer primo jan. 2024)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke
nødvendigvis redaktionens og/eller PLCFs
synspunkter.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.:
plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Pia Halse

Mere tid og flere ressourcer til litteratur og læsning, tak!

Læsekompetencen blandt elever i 4. klasse i Danmark er for fjerde gang blevet undersøgt i den internationale undersøgelse PIRLS 2021, hvis resultat blev offentliggjort i maj. PIRLS er en tilbagevendende undersøgelse, der udføres hvert 5. år, i mere end 60 lande. Danmark har deltaget siden 2006, hvilket har gjort det muligt at sammenligne danske elevers læsekompetence med elevers læsekompetence i andre lande verden over henover en årrække.

Det var ikke just opløftende læsning: Pirls peger nemlig på at eleverne både i Danmark og flere andre lande læser dårligere i 2021 end i 2016. De danske elevers tilbagegang er særligt markant blandt de svageste læsere. Undersøgelsen har da også lige siden givet genlyd i debatten over det ganske land. Med Børn og Unges læsning 2021 in mente, fik vi desværre endnu en gang bekræftet, at det står sløjt til med læseglæden og læsevanerne hos vore børn og unge.

I den efterfølgende reaktion og debat har mange kastet deres skyts mod for megen skærm tid. At børn og unge bruger alt for meget tid i selskab med skærmen, er de fleste nok ret enige om. Men er det – i forhold til børns forhold til litteraturen og læseglæden – det samme som at, vi skal vende tilbage til den analoge verden? Og kan vi overhovedet gøre det? Det mener jeg ikke.

Ayoe Quist Henkel beskriver i sin nye fremragende bog *Børnelitteratur i en medietid* (se anmeldelsen af den her i LæringsCentret på side 16) meget fint hvorledes børnelitteraturen har udviklet sig i dialog med nye medier og digitale muligheder. Og hun sætter samtidig lys på, hvilke krav dette stiller til alle os der underviser i læsning og formidler litteratur til børn.

PIRLS viser ligeledes, at det især er i fritidsdelen at læsningen og læseinteressen er dalet. Dette hænger bl.a. sammen med forældrenes ansvar og rolle, men læseforsker Simon Skov Fougts peger desuden på, at også lærerne i højere grad bør inddrage skrivning i undervisningen. Et konkret råd, som vi på skolerne i fællesskab og på tværs af fag bør tage til os og omsætte til virkelighed. Med Bekendtgørelsen in mente, kan denne opgave fint ligge i PLC-regi, så PLC koordinerer den fælles indsats for at bruge skrivning som greb til at øge elevernes læsekompetence og læseglæde.

Vil vi de dårlige læseresultater til livs, stiller det krav til både ressourcetildeling til skoler og PLC. Budgetløft til materialeindkøb af aktuel og inspirerende litteratur i flere formater til vore skolebiblioteker og pædagogiske læringscentre, tid og ressourcer til at formidle den samt til at facilitere effektive og længerevarende læseindsatser og meget andet.

Så kære politikere på Christiansborg og ude i kommunerne: Det er NU der er behov for en stor saltvandsindsprøjtning til folkeskolerne og ikke mindst de pædagogiske læringscentre/skolebiblioteker. Så vi i langt højere grad kan bidrage til at rette op på de dårlige læseresultater, øge læseglæden og dermed også forbedre trivslen hos vore børn og unge. Men det stiller også krav til de pædagogiske læringsvejledere: At vi lokalt forholder os åbent til læselysbegrebet og om nødvendigt får det justeret, så det passer til den nyeste forskning og den digitale virkelighed, vi lever i. Og til at vi i højere grad gør os umage med og formår at bruge digitale formater som indgang til at øge børns og unges læseglæde og evne til at fordybe sig.

Denne gang handler LæringsCentret om litteratur og børns møde med forfattere og illustratører. Et tema og et blad, der både er brandaktuelt og spækket med gode artikler og en opfordringen til PLC og skolerne om at søge om støtte til børns møde med kunsten, forfatterne og illustratørerne.

Men allerførst skal vi logge af for en tid og lade batterierne op – rigtig god sommerferie til alle!

Runa Barbara Petersen, Næstformand, PLCF

Støttemuligheder og frister

Af Eline Mørch Jensen

Levende litteraturmøder for børn og unge

Puljen Levende litteraturmøder for børn og unge har til formål at yde honorarstøtte til børn og unges enkeltstående møder med forfattere og illustratorer. Puljen kan søges to gange årligt, forår og efterår, næste frist er 15. august 2023. Der kan søges om tilskud på 5000 kr. pr. forfatterhonorar ved solooptræden og 4000 kr. pr. honorar ved flere optrædende på samme tid.

Tanken bag er at styrke børn og unges møder med forfattere og illustratorer, som skaber litterære værker af høj kvalitet for at understøtte, at eleverne får erfaring med at litteratur ikke "kun handler om at lære at læse og analysere, men kan være en kunstnerisk oplevelse i sig selv, og at børn stimuleres til at arbejde skabende med skrivning."

For at søge støtte om honorar skal forfatteren/illustratoren have udgivet mindst et værk, lige som der maksimalt kan søges tilskud til i alt tre møder på samme skole. I 2023 vil ansøgninger om honorarstøtte blive prioriteret særlig højt, hvis de omhandler kunstnere fra kataloget Levende litteraturmøder for børn og unge (se på kunst.dk), selvom man fortsat også kan søge støtte til kunstnere, der ikke indgår i kataloget. Kataloget rummer bl.a. spændende navne som Ane Bjørn, Annette Herzog, Bo Skjoldborg, Daniel Zimakoff, Morten Dürr, Cecilie Eken og Ellen Holmboe.

Ansøgningerne vurderes desuden på projektets kunstneriske kvalitet, forfatteren/illustratorens evne til at møde og involvere børnene samt arrangørens rolle i forbindelse med litteraturmødet. Her lægges der særlig vægt på at arrangøren "skaber en ramme, der får børnene med og åbner litteraturen sammen med børnene før, under og efter besøget."

Huskunstnerordningen

To gange årligt kan skoler m.fl. søge tilskud til kunstnerhonorar i forbindelse

med børn og unges møde med professionelle kunstnere. Næste ansøgningsfrist er den 2. oktober 2023. Med Huskunstnerordningen vil Statens Kunstfond fremme kunsten i Danmark ved at støtte formidling af kunst over for børn og unge. Huskunstnerordningen har til formål at styrke børn og unges møde med professionel kunst i hverdagen, sådan at bl.a. skoler kan få tilknyttet professionelle kunstnere i en periode og på den måde få indblik i de kunstneriske processer gennem et forløb med en aktiv kunstner. Et huskunstnerforløb kan bestå af et arbejdende værksted med afsæt i en kunstart, fx litteratur eller billedkunst, eller være tværkunstnerisk. Huskunstnerudvalget prioriterer længere forløb, hvor der er tid til at fordybe sig og undersøge den skabende, kunstneriske proces. Udover vurderingen af den kunstneriske kvalitet, lægges der bl.a. også vægt på om projektet er ambitiøst og eksperimenterende, om det involverer børnene samt om det udfordrer det klassiske undervisningsformat.

For at søge Huskunstnerordningen skal skolen have indgået et partnerskab med en kunstner om et forløb og have etableret en aftale om medfinansiering af honoraret på minimum 10 %. Der kan søges tilskud om støtte af op til 90 % af det samlede kunstnerhonorar. Minimumshonorar er på 20.000 kr., hvilket vil sige at der minimum kan søges om tilskud på 18.000 kr. Man kan danne sig et indtryk af beløbsstørrelser på projektilskud ved at se på tidligere tildelinger på Statens Kunstfonds hjemmeside, hvor man også kan finde ansøgningskemaet senest en måned inden ansøgningsfristen.

Børn og unges møde med billedkunst

Tilskud til projekter, der giver børn og unge mulighed for at møde billedkunst af høj kvalitet i eksperimenterende formidlingsformater, som er målrettet dem. Næste frist 17. august 2023.

Ganske vist kan foreninger, skoler og uddannelsesinstitutioner, kommuner, biblioteker og lignende uden kunstfaglig

kompetence ikke søge selvstændigt, men de opfordres til at indgå i samarbejder med et lokalt udstillingssted og/eller med professionelle kunstnere, kuratorer og kunstformidlere.

Børn og unge – Læringsmiljøer og talentudvikling

Tilskud til musikundervisning af forsøgsmæssig karakter samt udvikling af nyt pædagogisk materiale. Ansøgningsfrist 15.8.2023. Alle aktører inden for musikundervisning og lignende aktiviteter kan søge tilskud til musikpædagogiske projekter, udvikling og udgivelse af musikpædagogisk materiale, projekter og forløb, der styrker læring og aktiv musikudøvelse for børn og unge samt forløb, der stimulerer og udvikler talentarbejde for børn og unge. Det overordnede formål er at bidrage til udvikling og fornyelse inden for det musikpædagogiske område.

Der kan også søges støtte til kunstnerisk arbejde på tværs af eller med mere flydende faggrænser. Kunstfonden modtager gerne ansøgninger, der favner flere kunstarter, når blot ansøgningen lever op til de kriterier, der er for den eller de puljer, man søger. Man skal kun indsende én ansøgning, hvis projektet primært omfatter én kunstart, men indgår der flere kunstarter på lige fod, kan projektet deles op i selvstændige delprojekter, der skal have hver deres ansøgning, som indsendes til forskellige puljer. Opdeles projektet i delprojekter er det vigtigt også at dele budgettet op, da der ikke kan søges om tilskud til samme udgift i flere puljer.

Hvis det ikke giver mening af dele projektet op, må man beslutte sig for hvilken pulje, man vil søge om tilskud til det samlede projekt. Endelig skal det fremgå af ansøgningen om der er søgt støtte til andre dele af projektet i Kunstfondens andre puljer. I særlige tilfælde går flere udvalgt sammen om at finansiere et tilskud, hvis budgettet for projektet er for stort til, at et udvalgt kan uddele det alene. ■

Søg tilskud og læs mere på kunst.dk/for-ansoegere/soeg-tilskud

Slip fantasien løs med dine elever

DanskSkud
til 3.-5.
klasse

INDTRYK

UDTRYK

AFTRYK

DanskSkud er et moderne dansksystem til mellemtrinnet med rødder i litteraturen og fokus på et moderne mediebillede. Eleverne undersøger litteratur, tekster, billeder og medier med afsæt i deres egen verden. De lærer at analysere **indtryk**, formulere **udtryk** og sætte **aftryk** på verden. De vokser fagligt og som mennesker. DanskSkud understøtter med andre ord dit vigtige arbejde med at danne dine elever, så de kan sætte ord på livet.

Læs mere om dansksystemet på:

gyldendal-uddannelse.dk/danskskud

SÆT ORD PÅ LIVET

 Gyldendal Grundskole
 @gyldendal_grundskole
 Gyldendal Uddannelse

GYLDENDAL

Råt for usødet

Af Eline Mørch Jensen

Sådan er responsen, når man står over for en flok umiddelbare indskolings-elever, og præcis sådan foretrækker Ane Bjørn det. Derfor var hun, alene sidste skoleår, på omkring 15 skolebesøg.

Men hvad får en forfatter eller illustratør – eller som i tilfældet Ane Bjørn begge dele på én gang – ud af at tage ud for at tegne og fortælle for eleverne på en skole? Udover honoraret selvfølgelig. Og hvordan får man tid til at få ideer og lave bøger, når man skal forberede sig og stille op i tide og utide. Dét reflekterer Ane Bjørn over her, hvor hun meget apropos er "gået i skrivehule" for at koncentrere sig om sin næste bog. Som hun i øvrigt ikke er klar til at sige noget om, desværre.

- Jeg *prøver* at øve mig i at holde nogle pauser i mine skolebesøg, som for eksempel nu for tiden, så jeg kan få lidt ro til det andet. Også selvom jeg synes det er fedt at komme ud – og sjovt at fortælle børnene om mine bøger og især at høre *dem* fortælle *mig* om *mine* bøger, griner Ane Bjørn.

Når jeg har valgt at interviewe netop hende, er det – udover at hun har skabt nogle i særklasse smukke bøger! – fordi hun både skriver og illustrerer, og dermed, forestiller jeg mig, har en dobbelt tilgang, når hun er ude at holde oplæg og ind mellem også kører tegne-workshops på landets skoler.

- Nu har jeg jo faktisk ikke prøvet andet, men det er klart, at det er fedt for mig at have begge hatte på i dialogen med børnene. De er jo også enormt billedinteresserede og udgangspunktet for mine historier kommer lige så meget fra et billedsted som fra et tekststed, fortæller Ane Bjørn.

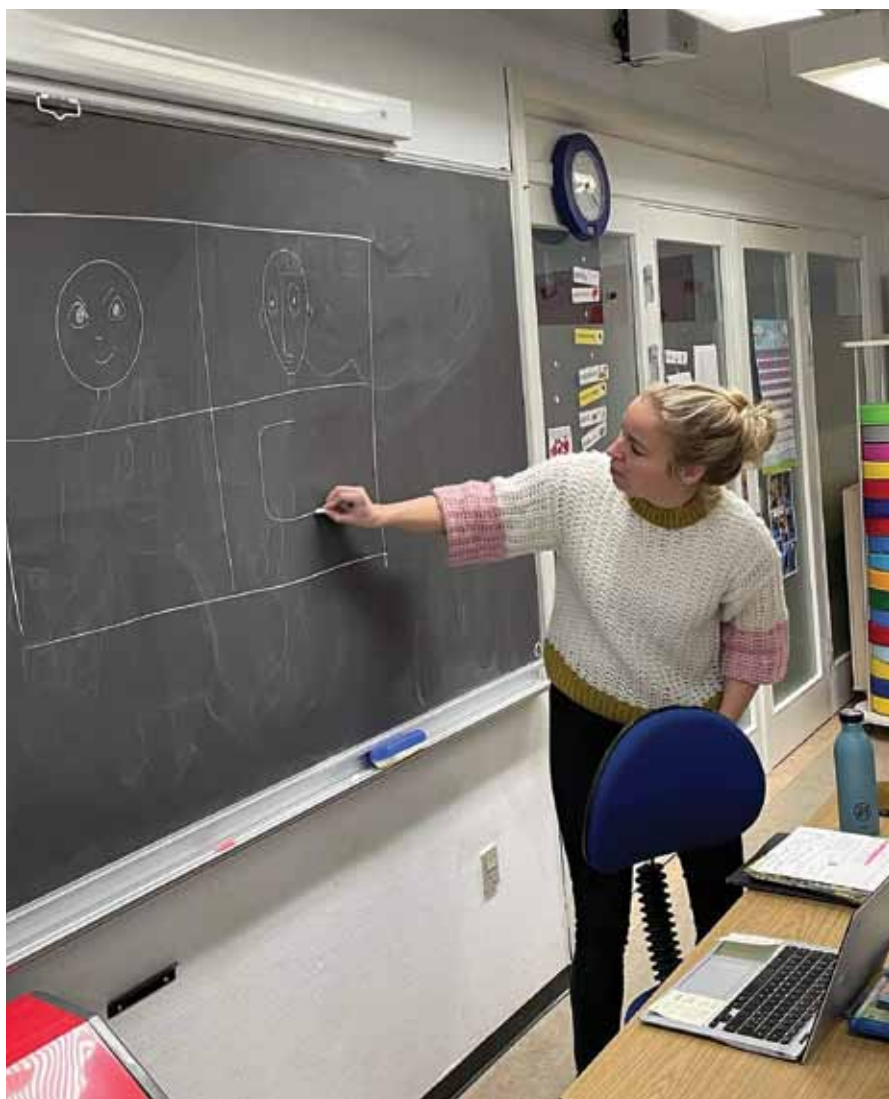
Det er mest bøgerne *Trylleblik* (Gutkind 2021), *Påfugl* (Gutkind 2022) og *Bjørnebarn* (Høst & Søn 2019) hun fortæller om, og det var først efter udgivelsen af *Trylleblik*, at skolerne begyndte at ringe. Selv mener hun at *Påfugl* kan læses fra 0. klasse og op, mens *Trylleblik* især er god i 2. og 3. klasse og *Bjørnebarn* fungerer i hele indskoling. Men det afhænger naturligvis både af lærerens tilgang og af hvor meget og hvordan klasserne har forberedt sig, samt af elevgruppens sammensætning.

Inspirerende og sjovt

Ane Bjørn er primært på besøg i indsko-

lingen, men også har været på mellemtrinnet og nogle få gange i udskoling.

- Jeg vil sige det sådan at jeg sagtens kan *det hele*, men besøg på mellemtrinnet kræver mere fra lærerens side, da eleverne godt kan have en modstand på billedbøger, fordi de naturligvis selv synes at de er vældig store – og måske også *for store* til billedbøger. Det kan godt være vanskeligt, hvis jeg først lige skal overskride dén, inden vi kan begynde at snakke sammen. Men som regel er der heldigvis nogle superdygtige lærere, som har overskredet den for mig på forhånd, fortæller Ane Bjørn.

Hvor mange streger skal der til for at ændre på et ansigtsudtryk? Ane Bjørn tegner og fortæller på Friskolen Skallerup.

Når eleverne er kommet op i udskoling, begynder de ifølge Ane Bjørn at hvile lidt mere i at være store, og kan derfor tit forholde sig mere objektivt til billedanalyse og til hvad billeder kan.

Hvad får du selv ud af at komme på besøg i en skoleklasse?

- Jeg synes det er inspirerende at høre hvordan mine bøger bliver læst og taget imod. Det er jo ungerne, det handler om. Jeg skriver også for min egen skyld, fordi jeg ikke *kan lade være*, men det ville hurtigt blive utilfredsstillende, hvis ikke der var nogen modtager. Derfor er det i sidste ende mest interessant, hvordan børnene tager imod mine bøger, og mindre hvordan de voksne gør det – selvom det er dem der køber bøgerne. Og dét får man råt for usødet at vide, når man står der foran en flok umiddelbare indskolingselever!

Er du somme tider ved at dø af skræk?

- Nej, det passer mig egentlig godt ... Jeg kan også godt tage en umiddelbar og let facon på mig og sammen med børnene skabe et rum, hvor de tør at spørge om og sige hvad som helst, men også hvor de tør være alvorlige og snakke om nogle af de svære ting, nogle af mine bøger berører, siger Ane Bjørn.

Den direkte kontakt

- Det er bedst hvis de gemmer deres kommentarer og spørgsmål til sidst, for ellers kan det hurtigt løbe løbsk ... Også fordi det kan være svært at vurdere, når man går i 1. klasse, hvad der er relevant, siger Ane Bjørn med et skævt grin og tilføjer: - Dér føles det hele måske meget presserende, men nogen gange vil de gerne høre hvem min yndlingsfodboldspiller er, og så er det måske federe at vente ... Børn spørger jo tit om noget, der interesserer dem, også fordi de også leder efter et sted, vi kan mødes, tror jeg.

Hun understreger, at jo mere klasserne har arbejdet med bøgerne i forvejen, jo bedre er det, da det også får børnene på banen med andet end spørgsmål om hendes yndlingsspiller eller – måske lige så overraskende - hvilken bil hun har og hvad hendes forældre arbejder med.

- De synes det er meget eksotisk, dét jeg laver, så derfor vil de nok gerne vide noget, om hvor dét kommer fra, mener Ane Bjørn.

Hun holder helst oplæg for én klasse ad gangen, især når hun kører tegne-workshops, hvor der skal være et bord med papir, man kan tegne på, hvis der ikke skal "gå for meget hat og briller i den."

- Når der er 50-60 elever og jeg stiller et spørgsmål i plenum, kommer der mange hænder op – også nogen, der bare gerne vil høres i den store flok. For mig er det optimalt med én klasse, men det praktiske skal selvfølgelig gå op på den enkelte skole, så når de får råd til at få en forfatter ud, vil de gerne have, at flest mulige børn får glæde af det. Men der må max være omkring 60, ellers bliver det uvedkommende og så er jeg alt for lang væk fra dem. Jeg helt klart være ude blandt dem og snakke direkte til og med eleverne, forklarer Ane Bjørn.

Hun veksler mellem at fortælle, læse højt, tegne på tavlen og vise slides fra sine bøger. Selv mener hun, at hun får meget forærende ved både at være forfatter og illustrator, og bruger det at tegne til at gøre sine oplæg mere levende.

Vigtigt at grine

- Der kan godt gå lidt showman i mig - jeg vil gerne have dem til at grine! - for jeg ved godt, at hvis jeg bare står på en scene og snakker og viser billeder i en time, så har jeg tabt 60 procent af dem allerede efter et kvarter. Jeg skifter også mellem at fortælle om mig selv, bøgerne og spørge børnene ud.

- Jeg tegner altid lidt om mig selv og hvordan jeg begyndte at tegne. Det er

ikke en særlig lige vej, jeg har taget, så jeg er et godt eksempel på at man ikke behøver at vælge rigtigt fra starten af eller være super målrettet, mener Ane Bjørn og fortsætter:

- Børnene har jo siddet og kigget i de færdige bøger med alle de her fine tegninger, som jeg har brugt dagevis på, og som måske næsten ser utilnærmelige ud ... De spørger også om det virkelig kan passe, at de er tegnet i hånden. Og det er det jo - alt er analogt. Her er det godt at få tegningerne afmystificeret ved at tegne nogle fjollede pindemænd med en hurtig streg på tavlen.

At vise hvor mange skitser der skal til?

- Lige præcis. Jeg tegner også mig selv med et stort rundt hoved og en pindeskrop. Og jeg viser dem hvor meget man kan sige uden at knytte ord til og hvor lidt der skal til for at ændre udtrykket fuldstændigt, sådan at en enkelt figur kan fortælle én historie og to streger senere noget helt andet, fortæller Ane Bjørn og lægger til:

- Tit laver vi en mini-tegneøvelse, hvor de skal tegne ansigter med forskellige udtryk, eller større workshops om for eksempel *Trylleblik*, hvor børnene genskaber pigens vindue med ting, som hun har fundet, og som ændrer karakter, når hun kigger på dem med sit trylleblik. Her tegner og klippe-klistrer eleverne selv de ting, som de forestiller sig med deres eget trylleblik. Det er sådan noget jeg også har fornøjelsen af at lave. ■

Tegneworkshop med elever på Friskolen Skallerup.

Intet slår mødet med e

Af Eline Mørch Jensen

Friskolen Skallerup holder hvert år temaugen for hele skolen – i februar i år om flygtninge og med besøg af forfatter og illustratør Ane Bjørn og forfatter Mads Nygaard. Til glæde for alle!

Det var Mads Nygaard, som foreslog at Ane Bjørn blev inviteret med til temaugen på grund af hendes fine og stærke flugthistorie i billedbogen *Trylleblik* (Gutkind 2022), fordi skolen gerne ville arbejde med en fælles billedbog. Mads Nygaard er selv forfatter til flere børnebøger og, særlig interessant i denne sammenhæng, til *De uledsagedes bog* (Jensen & Dalgaard 2019), som han har skrevet sammen med Michael Graversen, hvor 10 flygtningebørn beretter om deres oplevelser med krig og flugt. Det fortæller Bodil Møller Jensen, skoleleder på Friskolen Skallerup i Hjørring.

- Da vi havde bestemt os for flygtningemaet, tog jeg kontakt til Mads, som er en god ven af huset og har været på besøg flere gange før, og han pegede straks Ane og hendes billedbog *Trylleblik*. Sidste år havde vi tema om Anna Jacobina Jacobsens ordløse fortælling Ø, hvor der var fokus på billedsprog, farver og stemninger og hele skolen var på besøg hos Bibiana i Esbjerg, så også af den grund var vi godt klædt på til Anes besøg, siger Bodil Møller Jensen.

- Det var en rigtig god oplevelse at arbejde med en ordløs fortælling for både små og store fra 0. til 9. klasse, så det ville vi rigtig gerne arbejde videre på med en original og aktual billedbog. Forløbene er selvfølgelig forskellige på trinnene, men det er godt at have et fælles udgangspunkt, tilføjer hun.

Bodil Møller Jensen fortæller at Ane Bjørn og Mads Nygaard første dag i temaugen lagde ud med at have morgensamling for de i alt 119 elever og 7 lærere. Her præsenterede de sig selv og nogle af

Mads Nygaard og Ane Bjørn til morgensamling i temaugen om flygtninge på Friskolen Skallerup

deres bøger, hvorefter de på skift kom ud i alle klasserne, der er delt op i tre stamhold, de yngste i Mælkevejen, de mellemste i Karlsvognen og de ældste i Nordlyset.

Intet tema er for alvorligt

- Alle elever havde læst *Trylleblik* inden temaugen, så de havde et grundigt kendskab til fortællingen. Karlsvognen læste også flere andre af Anes billedbøger for at få en rød tråd gennem fortællingerne, så de kunne opleve at man fint kan tage nogle tunge temaer op i sit billedsprog. Anes budskab er jo at der ikke er noget tema, der er for alvorligt at snakke med børn om, hvis bare man gør det rigtigt, fortæller Bodil Møller Jensen.

- Ane lavede et tegnekursus for Mælkevejen, hvor de lærte at bruge hendes streg fra hovedpersonen i *Trylleblik* og arbejdede med det vindue, der indgår som en vigtig del af bogen. Hos Karlsvognen handlede det meget om hvad illustrationerne kan gøre for en fortælling. *Trylleblik* er jo helt speciel, fordi Ane selv har illustreret den, så derfor arbejdede de med hvad hun lægger ind i fortællingerne ved hjælp af billederne

og hvad det gør ved ordene, siger Bodil Møller Jensen og fortsætter:

- Nordlyset bragte *Trylleblik* ind i et flugtperspektiv på et højere og mere abstrakt niveau og arbejdede desuden med billedsprog. De ældste elever er jo vant til at læse mellem linjerne og til at tænke i intertekstualitet, så de brugte også *Trylleblik* til at perspektivere Mads' oplæg, som blandt andet tog udgangspunktet i et tv-program med interviews med flygtninge.

Det er nærliggende at vælge et tema om flugt og flygtninge i lyset af den aktuelle krig i Ukraine og den utryghed og de spørgsmål, dette naturligt nok afføder blandt børnene.

Spillede det også ind at der går flygtningebørn på Friskolen Skallerup?

- Det er nok nærmere den anden vej rundt ... *Fordi* vi ikke har ret mange flygtninge eller i det hele taget familier af anden etnisk herkomst, så prøver vi at bringe nogle temaer ind, der giver mening og indsigt i hvad der foregår uden for vores egen lille verden.

et engageret menneske!

sp.

Historierne fortsætter

Hvad får eleverne ud af at få forfattere og illustratører på besøg?

- Utrolig meget! Det er ikke særligt nordjysk at bruge store armbevægelser, men jeg vil alligevel sige at de har fået vanvittigt meget ud af at møde Ane – ja, og også Mads selvfølgelig! Helt konkret er der mange børn, der, efter at de har stiftet bekendtskab med hvor få streger der skal til for at skabe en person eller personlighed og hvor lidt der skal til for at skabe dybde i en tegning, er fortsat med at bygge videre på de historier og karakterer, som de arbejdede med i læseugen, siger Bodil Møller Jensen.

Hun fortæller at børnene tit, når de er færdige med en opgave og der er tid til overs, spørger om de må finde deres karakterer og historier frem for at arbejde videre på dem.

- Jeg har selv en elev i 4. klasse, som skriver og tegner på sin historie, og nu er oppe på 7 sider.

Også elever fra 5. og 6. klasse er ifølge

Bodil Møller Jensen fortsat i Ane Bjørns fodspor og har sammen med deres lærer, som er ansvarlig for skolens Makerspace, med en laser cutter genskabt bogstaverne fra titlen på *Trylleblik*.

Bogstaverne, som er i træ og ca. 15 cm høje, har de pudset op og malet i samme farve som på forsiden, for til sidst at lave de ting der hænger ned fra bogstaverne. Værket er nu udstillet i fællesrummet, hvor skolen hver dag mødes til morgen-samling.

Hvad betyder børnenes møde med forfattere og illustratører for deres læselyst?

- Det er noget helt andet at møde en forfatter eller illustratør end at høre på de samme lærere hver dag. At høre en forfatter fortælle om det at skabe en fortælling i ord og billeder og om at have noget på hjerte, som de gerne vil dele ... At møde forfatteren, hvis navn står udenpå bogen, er stort for børnene. Hende der har vi snakket med, hun stod lige der foran mig og jeg fik hendes autograf. Hun gav mig endda nogle gode ideer, så jeg kunne skabe min egen historie. Det bliver ikke meget større.

Gang i læselysten

Så det er selve det personlige møde, der inspirerer og engagerer børnene?

5. og 6. klasse har med en laser cutter genskabt bogstaverne fra titlen på *Trylleblik*.

-Ja, helt sikkert! Og så skal man heller ikke undervurdere kendis-effekten, for det er jo ret sejt! Man kan få rigtig meget ud af at læse Anes bog i klassen, som de gør på andre skoler, men det er altså os, der har haft hende på besøg, hun kom rejsende med flyveren, det er jo helt vildt, ikke?

I det hele taget mener Bodil Møller Jensen at alene det at møde engagerede mennesker, hvad enten det så er en forfatter, en illustratør eller en murer, der går op i og fortæller om deres fag, er noget helt særligt.

- Det sætter helt klart gang i læselysten, kan vi mærke, og vi prioriterer læsning meget højt på skolen. Vi har et velassorteret skolebibliotek i forhold til mange andre og har læsetid på skemaet for alle klassetrin – så vidt muligt hver dag, fortæller Bodil Møller Jensen og lægger til:

- Vi holder ikke bare temauger, men gør noget for læselysten hele året rundt, kan man godt sige. Dels går vi med børnene ind på biblioteket og hjælper dem med at finde den rigtige bog, og vi sætter os ned imellem dem og læser også selv bøger. Jeg mener det er alfa og omega at børnene ser voksne læse og være optaget af bøger. Der er altid bøger udstillet og vi fortæller dem løbende om hvilke nye bøger, der er blevet købt ind, og så er døren til skolebiblioteket selvfølgelig altid åben. ■

Børnenes egne

Af Mette Rabæk, projektleder ved Aarhus Bibliotekerne

”Der er mure omkring mig. Jeg føler mig omringet. Indånder den samme luft igen og igen. Hvor end jeg er, begynder rummet at snurre rundt. Jeg kan ikke bevæge mig. Der er så mørkt, og det føles som om nogen holder for min næse og min mund.”

Indgangen til historien *Theodoras dagbog* er barsk og dramatisk. Theodora har skræmmende og virkelighedstro drømme, der viser sig at være oplevelser fra et tidligere liv. I drømmen er hun fanget i en bunker, der måske bliver hendes død? Det stærkt dramatiske og handlings-

mættede er et af særkenderne ved de historier, som børnene har været med til at digte i projektet *Små stemmer – store fortællinger*. Projektet var to-årigt og blev afsluttet i januar 2023. I perioden har i alt 190 børn digtet historier sammen med 11 forskellige forfattere og illustratører. Det er blevet til 10 meget forskellige bøger, der nu kan læses på eReolen GO. *Theodoras dagbog* er én af dem.

Vil børn gerne læse bøger, som andre børn har skrevet? Og er børns egne bøger en faktor, der kan hjælpe læseglæden på vej? De spørgsmål har projektet undersøgt ved at læse nogle udvalgte bøger højt for børn fra 4.-5. klasse.

Smæk på handlingen

Et gennemgående træk ved de bøger, der er blevet skrevet i projektet er, at der er smæk på handlingen! Fortællemotoren kører aldrig i tomgang, og det tiltaler en del af de børn, der efterfølgende har læst bøgerne: ”Den var spændende sådan fra

starten af, så man fik lyst til at læse videre. I stedet for at der er nogle bøger, der er kedelige i starten, så man bare tænker, at man ikke vil læse den,” forklarer en dreng fra 4. klasse.

At en bog har en krog i læseren fra begyndelsen, er selvfølgelig vigtigt. Det ved enhver forfatter og læser. Men svarene fra børnene i undersøgelsen peger også på, at handlingen derefter heller ikke må være for tam. Mange af børnene læser også voksenlitteratur, og de giver udtryk for, at børnelitteratur er en form for light-udgave af de voksnes. Der sker for lidt. Og det problem er der ikke, når børn selv digter historier. Der er mere af alting. Det er mere farligt, sørgeligt, pjattet eller vanvittigt, end voksne forfattere normalt ville godtage.

Råt og relaterbart

Bogen *Kære dagbog* er skrevet af tre 10-årige piger og forfatter og illustratør

VILDE historier

Anya Winqvist. Historien handler om en pige, hvis mor er død og faren drikker. Pigen stikker af hjemmefra og bor under en bro, og der er ikke rigtigt noget formildende ved omstændighederne – noget forfatter Anya Winqvist måtte sluge et par kameler for at skrive. Så forfærdeligt skulle det da ikke være? Men bogen er blevet taget godt imod af de børn, der har læst den.

Ved en testlæsning med en gruppe børn på 10-15 år, satte det gang i store følelser og samtaler om svære ting. En dreng spejlede sig i hovedpersonens ensomhed og blev et øjeblik meget ked af det. Et andet barn havde en far, der drak for meget, og der var også en pige, der havde mistet sin far. Alle børnene kunne relatere til en del af bogen. Måske bare følelsen af at have lyst til at løbe hjemmefra og gemme sig – eller at søge tilflugt på biblioteket, som hovedpersonen i bogen gør.

6. klasse fra Den moderne kulturelle skole i Aarhus skrev og illustrerede sammen med Sandra Schwartz og Anja Gram tre bøger med serietitlen *Friends i Aarhus*. Bøgerne er små graphic novels med hverdagstemaer, og et hit på skolen: "Bøgerne er en kæmpe succes for de øvrige elever på skolen. De bliver læst igen og igen. Eleverne i 2. klasse elsker bøgerne og nogle af de mindre elever er også megastolte, fordi deres ældre søskende er forfattere til dem," fortæller klasselærer Mariah.

En plads i børnelitteraturen

Bøgerne læses altså med ekstra ildhu af andre børn, hvis de har en relation til forfatterne. Men også det faktum, at bøgerne er skrevet af børn, kan være et argument for at læse dem. "Hvis jeg fandt en bog, hvor der stod på forsiden, at den var skrevet af børn, så ville jeg låne den, for jeg synes, det lyder spændende, at det er børn, der har skrevet dem," forklarer en pige fra 5. klasse i vores undersøgelse. Hun er ikke alene. Der er flere af børnene, der viser interesse for bøger skrevet af andre børn. En dreng fra undersøgelsen siger for eksempel, at han har lidt større

tiltro til børneforfattere, fordi de har større fantasi end de voksne.

Små stemmer – store fortællinger peger altså på, at børn gerne vil læse bøger med smæk på handlingen, og at børns fantasi og evne til ikke at lade sig begrænse måske giver det ekstra pift til historierne. At bøgerne er skrevet af børn i samarbejde med voksne forfattere lader også til at pirre nysgerrigheden, og de fleste af de adspurgte børn ville læse en bog alene fordi andre børn har været med til at digte den. Alle de deltagende børn har været virkelig stolte af deres produkt, og en del har fået blod på tanden i forhold

til at skrive historier. "Jeg synes, det er ret fantastisk, at børn kan skrive sådan noget, og at forfatterne arbejder sammen med os og tager sig tid til det," bemærker en af de deltagende piger.

Projektet kan ikke sætte to fede streger under om børns egne bøger er en faktor, der hjælper læseglæden på vej, men erfaringerne peger i hvert fald på, at børns fortællinger bør have en plads i børnelitteraturen. Børn vil nemlig gerne læse vilde, usentimentale og barske og helt skøre bøger. Og mon ikke der er brug for lige præcis den vilde børnefantasi for at kunne skrive netop de bøger ... ■

Heartstopper - og queer

Af Metteline Lykke Rasmussen, Bibliotekar ved International School of Billund og Master i Børns Litteratur og Medier

Den populære tegneserie *Heartstopper* af Alice Oseman fremstiller to forelskede teenagedrenge og deres queer venner både følsomt og nuanceret, hvilket adskiller den fra tidligere ungdomslitteraturs mere stereotype og ofte deprimerende LGBTQ+-repræsentation.

Heartstopper, som placerer sig et sted mellem tegneserie og graphic novel, er historien om Charlie, som forelsker

Forfatter Alice Oseman.

Fra *Heartstopper* bind 3, side 633

sig i den lidt ældre rugbyspiller Nick på en skole kun for drenge. Charlie er den eneste åbent homoseksuelle dreng på skolen, og han blev udsat for voldsom homofobisk mobning året før, da rygten om hans seksualitet spredte sig. Charlie og Nick udvikler et tæt venskab, og Nick begynder også at få følelser for Charlie, hvilket forvirrer ham, da han hidtil udelukkende har været forelsket i piger. *Heartstopper* indeholder en smeltedigel af især queer karakterer med forskellig kulturel baggrund, som går på samme henholdsvis drenge- og pigeskole, og som er venner på tværs af skolerne.

Oprindeligt udkom *Heartstopper*

udelukkende på det sociale medie tumblr, men med hjælp fra en succesfuld crowd-funding-kampagne på *Kickstarter* udkom den også i bogform i 2018. Bøgerne er siden udkommet sideløbende med udgivelserne på tumblr og netop bøgerne har gjort *Heartstopper* til et fænomen verden over for større børn og unge. Forfatteren, 28-årige Alice Oseman, har i 2022 været med til at skabe en Netflix-serie baseret på bøgerne, som yderligere har forøget populariteten.

Heartstopper bind 1 udkom på dansk på Politikens Forlag 2021 og siden er der udkommet yderligere 3 bind på dansk og

køn, kærlighed repræsentation

bind 5 er på vej på engelsk til udgivelse i efteråret 2023. Alice Oseman har udover *Heartstopper*-serien skrevet en række enkeltstående kortere ungdomsromaner, hvoraf flere har personer fra *Heartstopper* som hovedpersoner.

Heartstoppers enkle og udtryksfulde tegninger er holdt i sort/hvid. Bagest i bøgerne er indsat karakterprofiler, som man måske kender det fra rollespil og computerspil, om Charlie, Nick og deres venner. Her kan man eksempelvis se deres alder, interesser og hvordan de kender hinanden. Der er også postkort, dagbogsnotater og tegnede 'fotos' som forestiller opslag på sociale medier.

Coming of age

Cart og Jenkins undersøgelse af LGBTQ+-repræsentation i ungdomsbøger fra 1969

Heartstopper bind 2, side 435

til 2004 viser at ungdomslitteraturen tidligere fremstillede queer personer som værende deprimerede, promiskuøse, ensomme, syge af AIDS eller selvmordstruede. I begyndelsen af 00'erne blev LGBTQ+-repræsentationen mere nuanceret, men angst for at springe ud og homofobi var stadig en væsentlig del af bøgernes temaer. Stereotyper har præget bøgerne, ligesom både køn og seksualitet har været fremstillet binært; karaktererne var enten homo- eller heteroseksuelle, unge piger eller unge mænd, andre seksualiteter eller køn har stort set ikke været repræsenterede.

Ungdomslitteratur tematiserer ofte unges søgen efter 'sig selv', en fast identitet. Med denne *coming-of-age-trope* ses ungdommen som en lineær modningsproces, en overgang til voksenlivet. Traditionelt er fokus i ungdomslitteratur med LGBTQ+-repræsentation ofte på 'at springe ud' og dermed erkende over for sig selv samt familie og venner at man er queer. I en *coming-of-age*-sammenhæng er karakteren dermed kommet i mål og er klar til voksenlivet med en ny, fast identitet som eksempelvis homoseksuel; nu ved man - og verden - hvem man virkelig er! *Coming-of-age*-troppen tager ikke højde for at seksualitet eller køns-identitet kan udvikle sig over tid eller at mange først springer ud senere i livet. Ved *Heartstoppers* begyndelse er Charlie sprunget ud over for sin familie og venner cirka 10 måneder tidligere. En ven kom til at tale over sig, rygterne om Charlies seksualitet spredte sig på skolen og Charlie blev udsat for voldsom mobning, som har givet ham angst. Da Charlie ikke selv havde indflydelse på, hvem han ville springe ud over for hvornår, er han meget bevidst om at det er op til kæresten Nick selv at beslutte om og i givet fald

hvornår, han vil springe ud. Han ønsker ikke at Nick, som tidligere kun har været forelsket i piger, skal presses til sætte sig selv eller sin seksualitet i bås.

Ikke én måde at springe ud på

I *Heartstopper* fremstår det at springe ud meget forskelligt, der er ikke en rigtig måde eller et rigtigt tidspunkt i livet at gøre det på. I det hele taget er det ikke noget, man *forventes* at gøre, det er en personlig beslutning. Med Charlies historie om voldsom mobning er det heller ikke noget, der nødvendigvis opleves som 'sejr'. Det er en løbende proces at springe ud, ikke ét definerende øjeblik, dette er Nick et eksempel på. Han må først 'springe ud' over for sig selv, så over for Charlie, som han er forelsket i, og derefter over for sin mor. Som par skal Charlie og Nick også finde ud af, hvornår og over for hvem, det føles rigtigt at springe ud over for.

Tara og Darcy, et lesbisk par, fortæller Charlie at der altid er en risiko ved at springe ud og at det nogle gange er det sikreste at blive i skabet; man skylder ikke nogen at springe ud. Der er flere 'springe-ud'-fortællinger i *Heartstopper*, hvilket er med til at fastslå at det at springe ud ikke kan sættes på formel. Læseren møder den transkønnede Elle efter hendes transition (et mere inkluderende og mindre binært ord for det, man tidligere kaldte 'kønsskifte'). Tao, hendes ven, er hemmeligt forelsket i hende, men han er bange for at lægge pres på hende; det er det sidste, hun har brug for, fortæller han Charlie, for det at springe ud som transkønnet har været hårdt for hende. Læseren må antage at Tao har ret, Elle kommer ikke selv ind på emnet.

Lærerne Mr. Ajayo og Mr. Farouk finder sammen på en studietur til Paris. Her fortæller Mr. Farouk at han føler at han

har spildt sin ungdom ved ikke at springe ud tidligere, men i en ekstra mini comic 'First Times' bagerst i *Heartstopper* bind 4 ses, hvordan de to lærere stille og roligt begynder et kæresteforhold og springer ud over for familie og venner. Dette kan læses som en bekræftelse af, at det at springe ud ikke bør være en del af *coming-of-age*-fortællingen i queer ungdomslitteratur; at springe ud knytter sig ikke til en bestemt alder eller en bekræftelse af at man nu er 'kommet i mål'.

Alder har ikke noget med queer at gøre

I det hele taget er alder i *Heartstopper* ikke en indikator for, om man forstår hvad det vil sige at være queer eller hvor krævende det er at springe ud. Nicks bror, David, bilder Nick ind at deres mor har fortalt ham om Nicks seksualitet, og hun svarer: *'Darling, I didn't! I'd never - it's up to you if and when you want to tell people, including David and your dad.'*

Før Charlie mødte Nick udnyttede den lidt ældre dreng, Ben, sit kendskab til Charlies seksualitet og lod som om at han var interesseret i et kæresteforhold med ham. Han kommanderede rundt med Charlie, kyssede med ham i det skjulte men var ikke interesseret i at lære ham

at kende. Det fremgår ikke om Ben er homoseksuel, biseksuel eller blot eksperimenterer, men det var vigtigt for ham at skjule sin interesse i Charlie for andre. Charlie fik sagt fra og gjorde samtidig Ben opmærksom på, at det ikke handlede om hvorvidt Ben var klar til at springe ud, men at Charlie følte sig udnyttet. Ben fremstår dermed som en form for skurk i *Heartstopper*, ikke grundet sin mulige ængstelse for at springe ud, men fordi han udnytter Charlie.

Transpersoner og personer med flydende kønsidentitet er underrepræsenterede i ungdomslitteraturen (Cart & Jenkins), og biseksuelle personer spiller heller ikke en væsentlig rolle, på trods af at de udgør langt den største andel af mennesker, der identificerer sig som LGBTQ+. Biseksuelle mennesker lider ofte under den fejlagtige antagelse at de ikke har modet til at springe ud som homoseksuelle (Movement Advancement Project 2016).

Ingen kønsstereotyper

Det er tydeligt at Oseman har været bevidst om ikke at forfalde til endimensionelle kønsstereotyper i *Heartstopper*. Ingen havde forestillet sig at den høje, rugbyspillende Nick ville få en mandling kæreste: *'He doesn't look gay. And didn't he have a crush on that girl Tara Jones?'*

Rugbytræneren, Ms. Sing, forklarer drengene at det man ikke kan aflæse menneskers seksualitet ud fra deres ydre, at heteroseksualitet eller homoseksualitet ikke er de eneste to muligheder og at det i øvrigt er respektløst at spekulere over andre menneskers seksualitet. Dette henviser til fænomenet *bifobi*, hvor biseksuelle mennesker, i dette tilfælde Nick, ofte overses.

Nicks storebror David tror at Nick bruger biseksualitet som en undskyldning for ikke at springe ud som homoseksuel. David antager dermed at homoseksualitet er noget man skammer sig over og beskylder Charlie for at have 'gjort Nick homoseksuel'. Nick har ikke et nært forhold til sin far, som han kun ser en gang om året, og deres overfladiske forhold kommer til udtryk ved at faren praler af sin søns identitet som rugbyspiller, noget han

mener virker tiltrækkende på piger. Da David benytter lejligheden til at antyde Nicks forhold til Charlie over for faren og latterliggøre det, beslutter Nick sig for at springe ud over for sin far. Trods Davids forventning har faren ikke et problem med Nick og Charlies forhold, men er skuffet over at Davids behandling af sin bror, som ifølge faren viser at han ikke er blevet den type mand, han havde håbet på. Ligesom Nick har David heller ikke et nært forhold til sin far, men benytter en hegemonisk maskulin (Cornell 2005) tilgang i et forsøg på at nærme sig sin fraværende far. Faren viser da også at bruge det maskuline imod David, han lever ikke op til sin fars kønnede forventninger.

Kønnet er ikke relevant

Undervejs i *Heartstopper* udvikler Charlie anoreksi og begynder at skære i sig selv, begge dele noget som traditionelt forbindes med piger. Fra en binær forståelse af køn og et heteronormativt syn på parforhold kan det læses som at Charlie dermed er den stereotype feminine part i forholdet, men det er snarere et eksempel på at Oseman med *Heartstopper* ønsker at nedbryde kønnede stereotyper. Charlies spiseforstyrrelse viser at psykisk sygdom, herunder anoreksi, kan ramme alle, og at homofobi og mobning har voldsomme konsekvenser.

Den transkønnede Elles navn er i sig selv en markering af hendes køn. Charlie præsenterer hende for Nick, som genkender Elle som en tidligere skolekammerat fra drengeskolen: *'Her name is Elle now. She moved to an all-girls school last year after she came out as trans.'* Hendes krop kommenteres ikke, men hun fremstilles visuelt som højere end de øvrige piger.

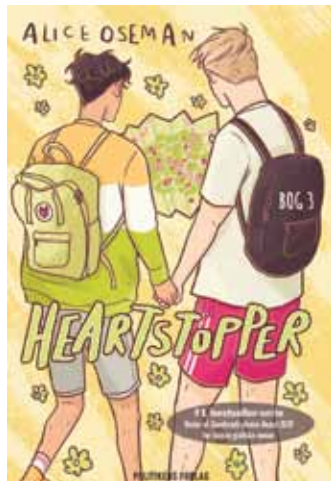
Elle eksemplificerer det faktum at køn ikke er relevant som emne mellem vennerne i *Heartstopper*. Det konstateres at der er en grund til at Nick genkender hende fra sin drengeskole, men ellers har det ikke nogen betydning for historien at Elle er transkønnet. At Tao forelsker sig i hende, fremstilles som ethvert andet venskab, der udvikler sig til forelskelse; der er komplikationer, men de har ikke et kønnet udspiring.

Jeg elsker dig

I *Heartstopper* er de store temaer i kærlig-

Heartstopper bind 1, side 204

Heartstopper-bøgerne 1-4 (Politikens Forlag)

hedshistorien mellem Nick og Charlie det første kys, at springe ud som par, at sige 'jeg elsker dig' og hvornår de er klar til at gå i seng sammen for første gang. Både Nick og Charlie fremstilles som komplekse og nuancerede karakterer, de har begge overvejelser om hvordan de bedst støtter den anden, og de er begge meget bevidste om ikke at overskride hinandens grænser. Modstand er noget der kommer udefra; der er ingen jalousi og ingen bekymringer om hvorvidt kærligheden kan holde. Forholdet er baseret på forelskelse, som ikke går på køn, men på følelserne mellem dem.

Charlies lillebror overhører ham øve sig i at sige 'Jeg elsker dig', fordi han planlægger at erklære sin kærlighed til Nick, og han svarer bekræftende på sin

lillebrors spørgsmål om han håber at forholdet til Nick vil vare for altid. Dette står i kontrast til den fortælling om queer forhold, herunder særligt forhold, hvor den ene part er biseksuel, som LGBTQ+-ungdomslitteraturen ellers ofte præsenterer: En stereotyp forestilling om at queers ikke ønsker eller kan bevare længerevarende, faste forhold og at utroskab er normen er gennemgående i en stor del af ungdomslitteraturen med queer repræsentation, hvilket indikerer at ikke-heteronormative forhold ikke tages alvorligt eller er værdifulde.

I de seneste afsnit af *Heartstopper* i webcomicudgaven på tumblr, som endnu ikke er udkommet i bogform, gør både Nick og Charlie sig overvejelser om hvornår de er klar til sex. I Nicks klasse

er emnet 'den første gang' også til debat blandt drengene, som ikke forestiller sig at Nick kan være jomfru; de er sikre på at han og Charlie for længst har haft sex sammen. Dette knytter sig til en stereotyp forestilling om at homoseksuelle mænd er meget fokuserede på sex (Epstein 2013), men i *Heartstopper* er det forelskelsen og kærligheden mellem Nick og Charlie, der er det centrale. Queer teenagekultur fremstilles i det hele taget følsomt og nuanceret i *Heartstopper* med en forståelse for at det at være queer ikke kan sættes på formel.

Artiklen bygger på masterprojektet 'LGBTQ+-repræsentation i ungdomslitteraturen: køn og kærlighed i Heartstopper', 2022.

LGBTQ+ på skolebiblioteket

- Forskning viser at queer personer, der læser bøger med queer hovedpersoner får et mere positivt selvbillede og at litteratur med LGBTQ+ repræsentation giver cisheteroseksuelle personer indsigt i livet som queer.
- Vigtigt med et signal om at (skole-)biblioteket er trykt for alle. Bøger med LGBTQ+-repræsentation kan eksempelvis bruges i fælleslæsning.

Argumenter for særlig opstilling af LGBTQ+-bøger:

- Vigtigt med tydelig repræsentation
- Lånerne slipper for at spørge om hjælp
- Bibliotekaren ved ikke nødvendigvis nok til at finde præcis det, låneren efterspørger
- En hylde / en reol / et område?
- LGBTQ+ udstillinger er ikke kontroversielle og bør ikke behandles anderledes end alle andre udstillinger

- Dobbelt-indkøb af materialer?
- Dedikeret plads men med udskiftning af materialer fra den faste opstilling?

Argumenter for at integrere LGBTQ+-bøger i den øvrige samling:

- LGBTQ+ er ikke en særlig genre
- LGBTQ+ kræver ikke en særlig 'problem-sektion'
- Særligt teenagere er selvbevidste og har ikke lyst til at andre ser dem i 'regnbuesektionen' - gode søgemuligheder med opdaterede søgeord i stedet.
- Serendipitet: Fint at falde over bøger med LGBTQ+-repræsentation uden at det er efterspurgt - uanset om det er billedbøger, kærligheds-, krimi- eller fantasyromaner.
- Hvordan vælger man om der er 'nok' repræsentation i en bog til fx særlig opstilling?

Børnelitteratur i en medietid

Af Bodil Christensen, master i børnelitteratur, lektor i dansk på Læreruddannelsen, Aalborg

Læreren i 3. klasse har en litteraturkuffert med til dagens undervisning, hvor Ane Bjørns *Trylleblik* skal læses. I kufferten er en ødelagt bamse, beskidt børnetøj, pigtråd, en gren med kirsebærblomster, et tørklæde og billeder af bådflygtninge. Nu taler eleverne, mens de sidder i en rundkreds, om kuffertens indhold. Det bliver en litterær samtale, der tager afsæt i den "stemthed", litteraturkufferten giver.

Stemthed, æstetisk udveksling, at læse og skabe mellem udtryksformer, nænsom nærlæsning og verdensvendthed og eksistentiel klangbund er de fem principper for den litteraturdidaktik, der er grundlaget i bogen *Børnelitteratur i en medietid*. Det er Ayoe Quist Henkel, der er forfatteren, hun har skrevet en ph.d. om samme problematik, og nu er der kommet en bog til alle lærerstuderende, lærere og studerende ved efter- og videreuddannelserne.

Det er en bog, der på fornem vis forvalter professionernes praksistilknytning. Teorien er på plads, og alt illustreres med en lang række "praksisglimt". Bogens forside (Rasmus Meisler er illustratoren her) har bogens anliggende i sin streg. I en "den-vitruvianske-mand-positur" står en ung dreng inde i cirklen. Han har en smartphone i den ene hånd, en bog i den anden, der er lyd-ikoner, spørgsmålstegn og et "@" bag ham. I baggrunden anes en smartphone og en klassisk opslået bog.

Sådan er børne- og ungdomslitteraturen i dag: det er mange medier, det er forskellige platforme, og det er fortsat læseren i centrum med spørgsmålstegn og et stort smil. Undertitlen lyder: "Mellemværender mellem litteraturteorier, udtryksformer og læsere". Det er ikke smart eller lettilgængeligt, men begrebet "mellemværender" rummer mangfoldigheden i børne- og ungdoms-

litteraturen, der foregår i "skæringsflader mellem teknologi, kunst og kultur".

Bogen giver nogle gode svar på spørgsmålene:

"Hvordan udvikler billedbøger, børneromaner, digitale fortællinger og ungdomslitteratur sig i en medietid?"

Hvad siger aktuel forskning om børnelitteratur og litteraturundervisning i folkeskolen?"

Hvor er litteratur for børn og unge og litteraturdidaktikken på vej hen?"

I løbet af otte kapitler bliver teori og praksis belyst. Helt klassisk er det den hard-core-teori, der bliver gennemgået i de første kapitler. Til tider ville det kunne give læseren en klarere forståelse af teorien, hvis der blev givet en række "praksisglimt" i første del, så man som læser havde et praksisforløb at holde teorien op imod. Det kan derfor anbefales, at man (hvis man ikke er bekendt med samme forfatters meget praksisrettede bog *Grib litteraturen*) begynder med det sidste kapitel, kapitel otte. Det er her, de didaktiske principper bliver gennemgået med mange "praksisglimt" som illustration.

Det er nye bøger, der er brugt i eksemplerne. Forfattere og illustratører er aktuelle, relevante og læseværdige. Morten Dürr, Lars Hornemann, Mette Vedsø, Rebecca Bach-Lauritsen, Sarah Engell, Sofie Riis Endahl, Stian Hole, Søren Jessen, Glenn Ringtved, Sanne Munk Jensen, Bent Haller, Mette Hegnhøj, Ditte Wiese, Kristina Aamand og mange flere. Litteraturen findes på mange platforme. Eksempler er playlisten til Wung-Sungs *Det år sjæle slår smut*, lydversionen af Lise Villadsens *Byttedyr*, eller Anders Mattesens *Ternet Ninja* i film, tekst og tøjdyr.

Man kan i læsningen fortabe sig i teoretiske problemstillinger, men så må man huske Louise Rosenblatts ord fra 1938: "Uanset hvilken form litteraturen antager – digt, roman, drama, biografi, essay – tilbyder den læseren en forståelse af de myriader af måder, hvorpå mennesket møder livets uendelige muligheder."

Litteraturundervisning skal være sansende, skabende og verdensvendt, men man skal også som underviser i litteratur vide, hvad der ligger bag den litteraturdidaktik, man har valgt. Man må vide hvorfor og på hvilken baggrund man vælger at designe sin litteraturundervisning. Billedbøger, grafiske romaner og andre visuelle fortællinger lægger op til en læsning, der er såvel kognitiv som sansende.

Og der er nye, multimodale, herlige, spændende, udfordrende, tankevækkende, grænseoverskridende, vedkommende og til tider muntre værker nok at læse i danskundervisningen. Det gælder blot om at gribe litteraturen. ■

Børnelitteratur i en medietid
Mellemværender mellem litteraturteorier, udtryksformer og læsere
Af Ayoe Quist Henkel
248 sider
Samfundslitteratur 2023

Humor og varme

Af Dorthe Bøgh, PLC-vejleder og skolebibliotekar på Arden Skole

Det kreative makkerpar Sabine Lemire og Rasmus Bregnhøis tredje bog om Jørgen Pingvin udkom i marts 2023. Den hedder *Jørgen Pingvin ... limer noget, der ikke vil ligge stille*. De to andre bøger: *Jørgen Pingvin bygger en hund, der hedder Arne* og *Jørgen Pingvin bygger noget, der kan flyve meget højt* udkom begge i maj 2022. Her er tale om en både humoristisk og varm billedbogsserie om en lille pingvin, der ikke kan sidde stille i skolen, men elsker at bygge ting med sine luffer og kan fortælle historier om det med sit næb, hvilket er sjovt at læse om for børn såvel som voksne.

I den første bog beslutter Jørgen, at han vil lave en hund, der hedder Arne. Det foregår med pap, lim og maling på en tidlig lørdag morgen før forældrene står op, for han vil ikke forstyrres af deres bekymringer om alt det, der kan gå galt, når man bruger hobbykniv og limpistol. Da de voksne ser hunden, kan de ikke se, at den er levende. Jørgen beslutter at gå tur med Arne i parken, men så begynder udfordringerne. Han træder i en hundelort og da han vasker sin fod i søen, møder han Vandrotten Yvette og

hele hendes vandrottefamilie, som vil ave søen for sig selv.

I anden bog er den lille pingvin vild med mandage, fordi han her har håndværk og design med lærer Britta. Britta har masser af rigtigt værktøj, som man skal bruge, når man vil bygge en raket. Uheldigvis har hun ikke en motor, så Jørgen kan ikke få raketten til at flyve. Derfor klatrer han op i det høje træ i skolegården. Her bor en fuglefamilie, som bliver sure, da raketspidsen havner i deres rede. Fuglene begynder at hakke Jørgen i hovedet og han falder ned med et brag. De omsorgsfulde voksne er der for den forslæede Jørgen Pingvin, som dog mest tænker på at få fixet raketten.

I tredje bog får Jørgen en ny klassekammerat, Jørgen Kanin, som i øvrigt er en pige. Hun er også både kreativ og idérig, så Jørgen Pingvin bliver jaloux, da han ser, at hun tegner seje tegninger og er meget kreativ. Da Jørgen Pingvin opdager, at Jørgen Kanin også godt kan lide at bygge ting, finder de sammen om at bygge en særlig maskine. Da den skal afprøves vil de gerne have fat i en forsøgsperson, som ikke kan gennemskue, at det kan gå galt.

De tre billedbøger er fulde af humoristiske små dagligdags historier og

tegninger og et lunt sprog. De er en påmindelse om børns fantasi, kreativitet og skaberglæde i en voksenkontrolleret digital barndom! Figuren Jørgen Pingvin minder i øvrigt om tegneren og børnebogsforfatteren Jørgen Clevin, der for DR har skabt og bygget mange sjove ting i sine kreative tv-udsendelser for børn. Bøgerne er udviklet som en serie, men kan fint læses - og kigges på! - uafhængigt af hinanden.

Jørgen Pingvin bygger en hund, der hedder Arne

Sabine Lemire (tekst) og Rasmus Bregnhøi (illustrationer)

56 sider

Gads Forlag 2022

Jørgen Pingvin bygger noget, der kan flyve meget højt

Sabine Lemire (tekst) og Rasmus Bregnhøi (illustrationer)

56 sider

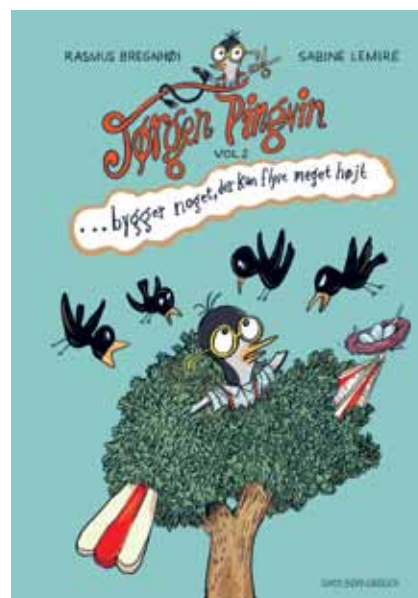
Gads Forlag 2022

Jørgen Pingvin limer noget, der ikke vil ligge stille

Sabine Lemire (tekst) og Rasmus Bregnhøi (illustrationer)

56 sider

Gads Forlag 2023

Billedbøger der

Af Eline Mørch Jensen

Tre udgivelser med noget på hjerte i både ord og billeder – mest for de små og de mellemstore.

Når man ikke orker endnu en dag

Det er morgen og Po ligger i sin seng og orker ikke engang at åbne øjnene og se en ny dag i møde. Orker ikke lyset eller lydene, og orker ikke fars stemme, der forsøger at ryste liv og initiativ i Po. Også Dagen selv prøver at vække Po med sin insisterende stemme: "– Kom nu, siger Dagen og bakser med lyset, rumsterer i værelset, buldrer fra hjørnet. – Op og slå på tromme, råber Dagen." Po vil ikke tromme, men have Dagen til at gå sin vej, men Dagen går ingen steder før det bliver nat.

Far mener at Po har fået det forkerte ben ud af sengen og at man skal smile til verden. Men der er noget andet og langt mere mørkt og ufatteligt på spil her, for Po føler sig helt og aldeles fortabt og langt, langt nede – "Nede i hullet. Nede på bunden. Hinsides og udenfor, der er Po og Po prøver at råbe, men der findes ingen stemme, findes ingen ord for dette, og ingen kan høre tankerne."

Depressionen og magtesløsheden er virkelig fint formidlet i denne bog af Gro Dahle og Kaia Dahle Nyhus, der i øvrigt

er mor og datter og også tidligere har skabt stærke og originale børnebøger om svære emner, både sammen og hver for sig. I *Dagen* kommer dramaet helt tæt på i skildringen af den kamp, som Po må – men næsten ikke kan klare at – kæmpe for at komme op af hullet, i de enkle, grafisk skitseagtige og kraftfulde illustrationer såvel som i den indlevende tekst.

Men trods den dybe indlevelse i det mørke, som Po er indhyllet i, er der dog også strejf af lys forude, for "– Det bliver bedre, siger Dagen, lover Dagen. – Selv det værste går over, det allerværste af det allerværste, selv dét går over, siger Dagen. Så lysner det lidt, letter lidt. Bare det at lukke ordene ud, lægge tunge sten fra sig."

Dagen giver et godt indblik i hvad det vil sige at være lammet af håbløshed og inviterer både til indlevelse og gode snakke om det at føle sig nedbøjet og uden mod på livet, samt hvordan det er ikke at føle sig forstået af sine omgivelser. Forhåbentlig kan den også bruges til at spejle sig i for børn, der kender til denne

afgrundsdybe afmagt, måske endda til at finde en smule trøst og håb. Bogen egner sig fint til både højtlesning og selvlesning – især hvis der er en voksen inden for rækkevidde. ■

Dagen

Gro Dahle (tekst)

Kaia Dahle Nyhus (illustrationer)

Jensen & Dalgaard 2023

Kære medlem af Pædagogisk LæringsCenterForening

Nu nærmer dagen sig hvor vi kan se frem til åbningen af foreningens nye, forbedrede hjemmeside.

Den er dynamisk opbygget og menupunkterne vil løbende blive opdateret med videoer, billeder, artikler og links til relevante hjemmesider mv. Flere informationer følger i løbet af efteråret.

Hjemmesiden går i luften 1. august juli 2023, men som medlem er du allerede nu velkommen til at kigge ind og snuse rundt som midlertidig bruger på inspiration. plcf.dk. Du skal blot logge ind med brugernavnet: medlem og adgangskoden: PLCF2023.

Fra 1. august 2023 kan alle interesserede besøge hjemmesiden, mens medlemmerne vil få eksklusiv adgang til udvalgte dele via deres personlige mailadresse og password. Alle medlemmer får besked om indlogging via mail. De, vi ikke har mailadresser på, skal skrive til webmaster@plcf.dk og sende oplysning om mailadresse eller et ønsket brugernavn og password, så de kan blive oprettet.

*Mange sommerlige hilsner
Hjemmesideudvalget*

bevæger

Min bedste (og eneste) ven Ingen

Robert har en usynlig ven ved navn Ingen. Han kan selvfølgelig godt selv se Ingen, men det kan andre mennesker ikke, og Robert kan snakke med Ingen om "de andre underlige børn, om matematiklæreren, om slik de kan lide, om grineren spil på telefonen." Lige indtil de ikke kan det.

Pludselig er alting nemlig ikke som det plejer at være og det føles underligt tavst mellem Robert og Ingen. "De sidder bare. Timerne går bare. De dasker rundt i frikvartererne og hygger sig ikke rigt." De andre børn i Roberts klasse spiller som sædvanlig bold, leger fangeleg eller sjipper med hinanden og uden Robert. En dag sætter Ingen sig ved siden af en af de mærkelige drenge i klassen, måske den mest mærkelige, ham med briller, i stedet for at sætte sig på den ledige plads ved siden af Robert. Hvad sker der lige?

Nu har Robert ikke engang Ingen at falde

tilbage på, eller hvad? Måske kan han hævne sig på Ingen ved at sætte sig ved siden af mærkelige Anton? Måske kan han endda tage med Anton hjem efter skole og flyve med drage i blæsevejret ... "Bagefter laver Antons mor kakao, og der er osse kanelnegle." Jo, måske er der alligevel noget at se frem til, og i morgen skal de sidde ved siden af hinanden.

Med *Ingen* har Kim Fupz Aakeson igen begået en tænksom, pudsigt og veldrejet fortælling om en ensom lille fyr, der forsøger at beskytte sig selv mod at føle sig ked af det og udenfor med en lille belejlig nødløgn, så længe det varer. De sjove, naive og lidt 50'er-retro-agtige tegninger er superfine og understreger bogens skiftende stemninger af *jeg-har-ikke-brug-for-andre* over *hvorfor-har-jeg-Ingen* og til sidst glæden ved og forventningen om at få sig en ægte ven, der ikke er usynlig. ■

Ingen

Af Kim Fupz Aakeson

Tegnet af Anne Margrethe Kjærgaard

Gyldendal 2023

Plads til alle i Omnias hus

"Her har vi et hus.
Det er Omnias hus,
et levende, legelyst sted.
Det har tårne og trapper
og kælder og kvist –
vil du se det?
Så kom bare med!"

Omnias hus er stort, farvestrålende og frodigt og har plads til alle, der kommer forbi i deres søgen efter venner, leg, glæde, ro eller bare det at være sig selv. Som blandt andet Karl, der er lidt stille og forsigtig af sig, Storm, hvis forældre råber ad hinanden, eller Anne Sophia, der føler sig lidt fortabt "fordi hendes hjerne slog knuder, dengang hun blev skabt"

Omnia tager imod dem alle og flere til med åbne arme og et lyttende og rummeligt væsen. Hendes hus er fuld af hemmelige rum og huler, svævebane og skaterbane, trampolin, svømmepøl og – selvfølgelig! – også et bibliotek. Åbenheden råder overalt for "hjerter må

åbne sig der, hvor varme og venskab, skal vokse og vare, og hun lukker op for enhver."

Fortællingen om hjertevarme Omnia er poetisk formidlet gennem Cecilie Ekens legesyge og lyriske vers og Maren Tjeltha Thus farveglade myldre billeder, hvor man kan blive ved med at gå på opdagelse i bogens forunderlige univers og – hvis man er vaks – finde den lille mus, som dukker op på hvert opslag, hvor vi også møder de 10 børn. Deres historier er vidt forskellige – én er på flugt fra krig, en anden har mistet sin far – men alle bliver mødt af en voksen, som tager imod dem, som de er, og hos Omnia får børnene også selv øje for hinanden og for det betydningsfulde i at give andre mennesker den plads, de hver især har brug for.

Find gratis Læs & Tal sammen-hæfte med opgaver og spørgsmål på gutkind.dk/bog/omnias-hus. ■

Omnias hus

Cecilie Eken (tekst)

Maren Tjeltha Thu (illustrationer)

Gutkind 2023

Is og kage – og godt med chokolade!

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt bladudvalget

Inden vi lader lækkersulten tage over - skal vi først en herlig tur i *Heksehullet* og *Troldeårnet*. Mette Kappel (tekst) og Rasmus Bregnhøj (illustrationer) har sammen lavet et par herlige små billedbøger, som helt sikkert vil fange de helt unge læsere. Bøgerne fra henholdsvis 2017 og 2007 er nu genudgivet i 2022 af forlaget Vild Maskine.

Tekst og illustrationer i *Heksehullet* fortæller på underholdende vis om alle de ting, som heksen først putter i sit sorte hul, fordi hun ikke længere kan lide dem, men som hun kommer til at savne og derfor med sit kosteskaf og godt med heksekraft fejrer op af hullet og - helt i tidens ånd - genanvender - sådan at: "Nu bor hun i haven med regn og sol - og sover så godt i sin blå reol".

Sproget sprudler, og der rimes på livet løs i *Troldeårnet*, som på klassisk vis indledes med: "Der var en gang ... og for enden af den gang var der en dør..." Bag denne dør møder vi en rødneaset trolde, der med sin hale laver zig zag lyn i luften.

Han må nemlig ikke spise is og kage og chokolade, før han har spist alt det sunde. I bar arrigskab *smider, knalder, plumper, gokker, slasker, tyrer og bokser* han alt det sunde sammen oven på hinanden i et

kæmpe tårn. Tårnet køres direkte ned - og nu er han klar til is, kage og chokolade - men, øv! ... "nu var trolde mæt".

Flot og sjov brug af en masse lydmalende ord, der fanger de små lytteres opmærksomhed. Rent grafisk er ordene også flot fremhævet i teksten som en ekstra hjælp til både læser og lytter.

Handlingen i begge bøger er enkel, der leges med sproget, og grafik og illustrationer spiller rigtig fint sammen. Bøgerne vil fungere super fint til dialogisk læsning med de helt unge brugere af PLC. Som start kan man lægge ud med spørgsmålene bag på bøgerne: "Hvad gør hekse?" og "Spiser trolde? Hvad?" En god snak om disse spørgsmål - og så er vi i gang! Der kan også tales om rim, om lydmalende ord - og om hvor træls det kan være, at man ikke bare må leve af is, kage og chokolade!

Sådan er det heldigvis ikke i billedbogen *Chokoladeeskapade* af Kirsten Hamann (tekst) og Dina Gellert (illustration), for her er alt lavet af chokolade. Det er et dejligt gensyn med bogen fra 1998, som forlaget Vild Maskine i 2022 har udgivet i en ny udgave.

På versefødder går vi sammen med fortælleren gennem et chokoladeslaffenland, hvor indbyggerne synger *chokoladeseranader* i deres *chokolade-*

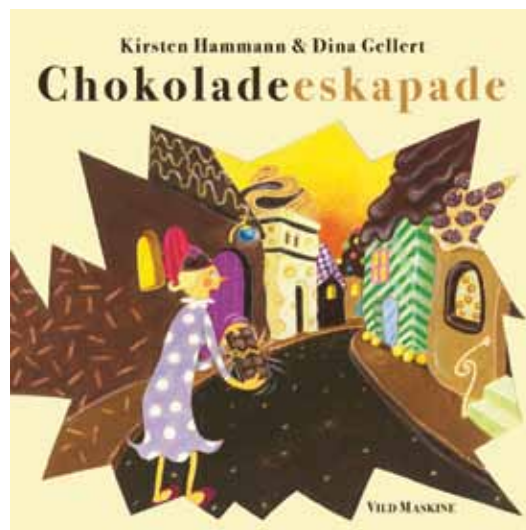
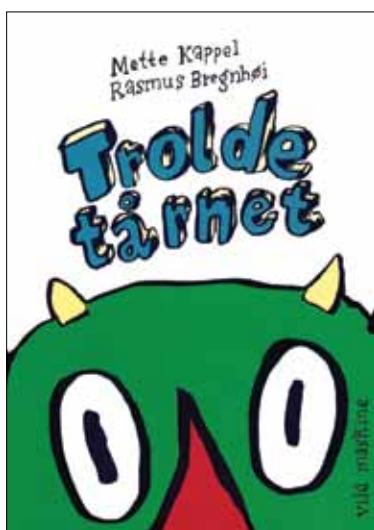
brusebade. Og hvor der laves *chokoladeballade* og derfor må gives *chokoladeflade* - men også *chokoladekys* - og hvor der altid er plads til en ægte *chokoladenomade*.

Bogen handler om at lade fantasien udfolde sig og med den skabe nye ord og nye verdener. "Drømmer du dig også nogle gange væk, hvis noget går dig på? Bruger du fantasien til at skaffe dig det, du godt kunne tænke dig i den virkelige verden?" Sådan indledes det undervisningsforløb til *Chokoladeeskapade*, der kan findes på dansk3-6.gyldendal.dk.

Chokoladeeskapade er en såkaldt nyklassiker, som gennem de seneste 25 år fået mange flotte ord med på vejen, og vil helt sikkert være en fornøjelse at (gen)læse og -kigge med de 6-11-årige. Jeg glæder mig i hvert fald rigtig meget til igen at sætte tænderne i den og nyde den sprudlende tekst og de skønne illustrationer sammen med nogle (forhåbentlig) ord-, billed- og chokoladeglade børn. ■

Heksehullet og Troldeårnet.
Mette Kappel (tekst)
Rasmus Bregnhøj (illustrationer)
Vild Maskine 2022

Chokoladeeskapade
Kirsten Hamann (tekst)
Dina Gellert (illustration)
Vild Maskine 2022

Min historie er mange historier

Af Bodil Christensen, master i børnelitteratur, lektor i dansk på Læreruddannelsen, Aalborg

”Den 26. august 1969 er en særlig dag. Den dag blev der født en dreng på Riget i København. Og den dreng var mig. Efter et par dage kommer jeg hjem til vores hus i Breette Skov ved Hørsholm.” Sådan lyder indledningen til fortællingen om illustratoren Otto Dickmeiss’ barndomsfortælling.

Hvem er vi, hvor kommer vi fra, og hvorfor er vi, som vi er? Det kan man spørge sig selv om, uanset hvilken alder, man har. En lang række børnebogsforfattere og -illustratorer er blevet bedt om at fortælle ”Min historie”. Det har de gjort i Dansk lærerforeningens billedbogserie Min historie – og det er der kommet en

fremragende serie ud af. En serie, der appellerer til, at læserne tænker tilbage på deres eget liv, men også en serie, der viser, hvor forskelligt en barndom kan leves og opleves.

Artiklen er struktureret over fem danskfaglige vinkler på læsningen: Anslag, Forsider, Barndommens billeder i foto og frihånd, Skelsættende begivenheder og Så blev jeg voksen.

Serien rummer masser af danskfagligt potentiale, men man kan også læse bøgerne hjemme i sofaen, og her vil det formentlig også give anledning til megen samtale om ”Da jeg var barn ...”

Anslag

”Min far er en forfængelig mand. Han elsker damer, og damerne elsker ham. Hver morgen barberer han sig med kniv

og skum, mens han ryger smøger og beundrer sit spejlbillede.” Sådan indledes Kristina Aamands bog *Fremmed*. Der er mange måder at fortælle sit liv på. Dickmeiss begynder med sin egen fødsel. Aamand ser på sin far med barnets blik. Hun ser en far, der er fremmed: ”Min far er fremmedarbejder.” Det gør en forskel, hvilken familie man fødes ind i.

Det betyder også noget, hvilket land og hvilken historisk tid, der findes i barndommen. Annette Herzog indleder således: ”Landsbyen Grosseeren, hvor vi boede, lå så tæt på Berlin, at jeg kunne se byens høje, hvide huse. Alligevel tog det en hel time at køre til Berlin. Vi skulle nemlig køre i en stor bue uden om Muren for at komme til vores del af byen, Østberlin.” Hos Herzog er det den store historie, der spiller en rolle. Hos Mette ▶

Hegnøi fra Thisted er det en parcelhusbarndom, der introduceres: "Erantis-serne er ankommet i de andres haver og ukrudtet i vores. Jeg sidder ovenpå min gule Greenpeace-trøje på bagagebægeret på vej hjem fra skole."

Lillian Brøgger er mere poetisk, når hun fortæller om sine forfædre i indledningen: "En spåkone så i kortene, at Anna skulle møde en mand med blanke knapper." Og så er der Bent Haller. Her i Frederikshavn har han sine første vaklende skridt: "Nogen kalder: Bent, Bent."

Når man fortæller sin historie, må man vide at indlede fortællingen så lytteren og læseren bliver fanget ind. Det kan gøres på vidt forskellig vis, og i Min historie viser indledningsordene forfatterens vidt forskellige stemmer.

Forsiderne

Der er en genkendelighed i seriens forsider. En stjerne med ordene "Min historie" skrevet med forskellig skrift, helt som titlerne har forskelligt udtryk i skriften. *Uden lineal* af Dickmeiss er en titel, der står (uden hjælpelinjer) på en lineal. Håndskrevet. Også illustratoren Lillian Brøggers titel er med håndskrift, mens Stian Holes *Hverdagene er de dage, som næsten er hver dag* er skrevet med helt vanlig tekstbehandlingsskrift.

Nogle af forsiderne har fokus på bogens "jeg", andre har fokus på miljø eller på hovedpersonens indre konflikter. Man ser tydeligt, hvorledes forsiden udtryk giver løfter om indholdet, ikke blot i titlerne, men også i billedvalget. Det kan man arbejde med i forhold til forforståelsen hos læseren.

Barndommens billeder i foto og frihånd

Barndomshistorierne er alle i genren billedromaner. Billedsiden er oftest en herlig blanding af fotos fra familiearkivet, og der er tegninger, der er artefakter som billetter, glansbilleder og reklamer. Mangfoldigheden er stor. Hos Stian Hole er billedsiden genkendelig. Det er alle Stian Holes billedbøger, man kan genkende i hans barndomsfortælling.

Lillian Brøgger har sin helt egen streg, men her er også en "Afretningsbog" fra moderens tid som "messedreng". Her er avisudklip fra faders skib "Gerda Toft"s forlis, og der er et klassebillede fra 3.

b i 1959/60. Annette Herzog har med *På vores side af muren* en stor mangfoldighed af billedudtryk i collageform, mens Cato Thau i Bent Hallers bog står for alle illustrationerne.

Billeder er mangfoldige. Også billeder fra barndommen. Her kan eleverne finde mange forskellige udtryk at lade sig inspirere af, hvis de selv skal fortælle egne eller forældres eller bedsteforældres liv.

Skelsættende begivenheder

Alle hovedpersonerne i Min historie har valgt nogle skelsættende begivenheder ud. Det kan være små og personlige begivenheder, eller det kan være (som hos Herzog) store politiske begivenheder, men ikke alle dage har været hverdage. Der er dage med mobning, der er dage, hvor forældrene skal skilles, der er dage med kiksekage. Det kan man reflektere over, - uanset om man går i 4. eller 10. klasse.

Så blev jeg voksen

De sidste sider i barndomshistorierne fortæller om overgangen til voksenlivet. Nu er det slut med barndommen, tænker jeg-personen. Stian Hole ser som voksen tilbage på sin barndom og har lavet en liste over "Ting jeg kunne engang". Her står blandt andet:

"Gå i spagat (næsten)

Klatre op i toppen af et fyrretræ
Kure ned ad trappen på en madras
Cykle den store runde i Lerberg – fra krydset, rundt om Fetadalen og Mørkesvinget og hele vejen hjem – uden at holde på styret."

Bent Haller er mere kontant. Hans historie slutter således: "Jeg kunne imidlertid ikke finde ud af, om jeg ville være maler, forfatter eller billedhugger, så det blev jeg." Lillian Brøgger forlader barndommen med et farvel: "Samme dag skolen slutter flytter jeg. Det lejede værelse i København er ikke meget større end et kosteskab – men det er mit." Jesper Wung-Sung har en poetisk afslutning med en fin morale: "Jeg mærker en varme brede sig ud i brystet. Vi kan gå sådan kloden rundt. Vi kan gøre lige, hvad vi vil, og stadig vende hjem i ét stykke."

Hvilken "morale" og hvilken livsvisdom vil eleverne i 9. klasse tage med sig fra deres barndom? Hvordan ser man som elev i 5. klasse tilbage på sin barndom?

Kan de spejle sig i Brøggers, Hallers eller Wung-Sungs livsord? Og hvilke ting vil man huske tilbage på som færdigheder, der hører barndommen til. Der er danskfagligt potentiale overalt i Min historie.

Man behøver ikke at gå i takt

Billeder og tekst fortæller i Min historie-serien en lang række interessante, vedkommende, sjove, tankevækkende, fremmede og meget genkendelige historier. Billederne giver tekstens substantiver, hvor man ser miljøet, personer og konflikterne i en historisk tid. Verbalteksten giver fortællingens verber, hvor man følger hovedpersonens tanker, overvejelser og refleksioner. At fortælle sin personlige historie er en klassisk genre, og i Dansk lærerfor- enings serie bliver de personlige livsfortællinger løftet op til et eksistentielt niveau.

Litteraturen her viser også mangfoldigheden i barndomsoplevelser. Vi går ikke alle i samme takt. Helt som Jesper Wung-Sung skriver i *Lynkineser*: "Langt senere – som voksen – skulle jeg læse en forfatter, der skrev: Hvis et menneske ikke går i samme takt som flokken – kan det være, det er, fordi han hører en anden tromme." ■

Litteraturliste

Annette Herzog: *På vores side af muren*, 6. – 9. klasse
Kim Fupz Aakeson: *Langthårsfrisur*, 4. – 8. klasse
Jesper Wung-Sung: *Lynkineser*, 4. – 8. klasse
Bo Hr. Hansen: *Kejserbarnet fra Sorgenfri*
Mette Hegnøi: *Ud og stjæle erantis*, 4. – 7. klasse
Lillian Brøgger: *Skibet skal sejle i nat*, 4. – 8. klasse
Kristina Aamand: *Fremmed*, 5. – 10. klasse
Bent Haller: *Hylér med ulve*, 6. – 10. klasse
Rebecca Bach-Lauritsen: *Nul huller*, 3. – 6. klasse
Merete Pryds Helle: *Dengang jeg var dreng*, 6. – 10. klasse
Otto Dickmeiss: *Uden lineal*, 4. – 7. klasse
Stian Hole: *Hverdagene er de dage, som er næsten hver dag*, 5. – 10. klasse

Og de to "gamle" udgivelser (der er flere):
Jens Blenstrup: *Alle dage kiksekage*, 5. – 8. klasse
Cato Thau: *Fra et hjem med gevær*, 5. – 8. klasse

Børnenes U-landskalender 2023

Af Eline Mørch Jensen

U-landskalenderen hjælper i år børn og unge i det vestafrikanske land Sierra Leone – særligt med fokus på at inkludere piger og unge kvinder i samfundet via sport og uddannelse.

Historiefortælling og børnenes medejerskab og deltagelse fylder mere end sædvanligt i årets undervisningsmateriale, hvis man spørger Michael Larsen, som har været med til at skrive lærervejledningen og opgaverne. Han står lige som de foregående år også for inspirationskurserne for lærerne sammen med årets forfatter Daniel Zimakoff.

- Sierra Leone er et interessant land både på grund af dets slavehistorie, men også fordi befolkningen har været *så meget* i knæ efter en blodig borgerkrig fra 1991 til 2002, og - da de endelig var ved at komme sig - blev ramt af Ebola i 2014-16 og senest også af Corona. Det bliver bare ved og ved! Siger Michael Larsen og tilføjer at den voldsomme historie dog ikke indgår direkte i børnenes materiale, men som baggrundsinformation til når lærerne skal klædes på til forløbet.

- På temasiden "Sierra Leones børn" kommer eleverne tæt på tre forskellige børn, Michelle på 7, Zinab på 10 og Osman på 12, som bor i Freetowns slum og i små film fortæller om deres liv. Og på temasiden "Alle på banen" viser Adana og Kadiatu rundt på deres "stadion" og fodboldbane og fortæller om, hvad det betyder for dem at spille fodbold med deres venner.

Som noget nyt er der i år også mulighed for at landets skoleklasser kan indsamle brugte fodbold-, løbe- og sportssko, som eleverne er vokset ud af, og sende dem til børn og unge i Sierra Leone, som har hårdt brug for dem:

- At få fat på et par shorts og en trøje at spille i, skal nok gå, men at få fat på nogle fodboldstøvler eller sportssko, der egner sig til at spille i på deres tørre og

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

stenede grusbaner, det er ikke let. Det er meget dyrt og de bliver nødt til at låne af hinanden, så det er nogle gamle støvler de spiller med, forklarer Michael Larsen.

DR hjælper NGO'erne FANT og Dreamtown med indsamlingen. Målet er at samle 30.000 par ind, hverken flere eller færre, som skal sendes afsted til Sierra Leone i container. Man kan tilmelde sig efter først-til-mølle-princippet på DRs hjemmeside fra ca. 1. september.

Materialer og kurser

U-landskalenderen består af fire dele:

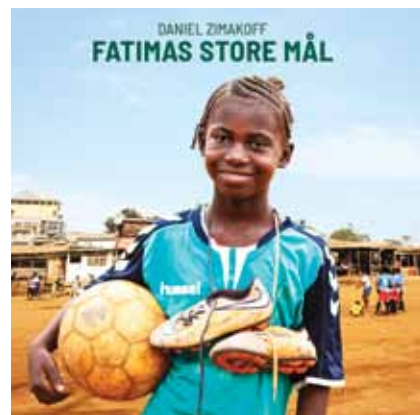
- Den traditionsrige lågekalender i pap, der knytter an til årets tv-julekalender på DR.
- En række film om årets land, der udsendes på DR's børnekanaler.
- Årets undervisningsmateriale med årets bog, web-univers, opgaver og aktiviteter til 1.-5. klasse.
- Årets hjælpeprojekt, der dækkes af overskuddet fra lågekalenderen plus midler fra Danida. I 2023 står danske Dreamtown og FANT for projektet.

Et classesæt bestående af 30 bøger, lærervejledning, opgaver, film og web-værktøjer koster kr. 279. Levering 1 oktober. Vil du have inspiration og tips til at undervise med årets materiale, kan du eller dit team tage på inspirationskurser i oktober måned, som holdes på CFU'erne. Kurserne bliver ofte overtegnet, så sørg

for at sikre jer plads i god tid på det lokale CFU.

Materialet er ikke "julet", men beholder sin aktualitet i årevis, hvorfor man fint kan bruge tidligere års materialer, når man eksempelvis har emneuger eller det på anden vis passer godt ind i undervisningen. U-landskalenderens materialer til 2013-2022 ligner på mange måder dette års materiale, og både PDF-bøger, opgaver, film, websites og andet er gratis og parat til brug på nettet. Se mere på <https://2023.u-landskalender.dk/info/tidligere-ars-materiale/>

Børnenes U-landskalenders web-aktiviteter, bøger og undervisningsmaterialer produceres for Danida af: Publikum Kommunikation, in-Virke, Pluralis ApS, Morten Bak Grafisk

F for Fatima og

Daniel Zimakoff spiller fodbold med et par børn mellem hytterne. Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Af Eline Mørch Jensen

Forfatteren til årets bog i Børnenes U-landkalender er Daniel Zimakoff, som blandt andet er kendt og elsket for sine mange fodboldbøger. Denne gang er der fokus på piger og unge kvinders adgang til fodboldbanen og klasseværelset i Sierra Leones slumkvarterer.

Bogen *Fatimas store mål* handler om 12-årige Fatima, der bor sammen med sine bedsteforældre i slumkvarteret Kroo Bay i hovedstaden Freetown. Fatima er vild med - og vildt god til! - fodbold, men i Sierra Leone er det ikke velset at piger spiller fodbold. Hendes bedstemor vil heller ikke give hende lov til at gøre det,

men kræver at Fatima sælger banankager på markedet, når hun har fri fra skole. Helt sådan kommer det dog ikke til at gå, for pludselig er Fatima klædt ud som dreng og dramaet ruller.

Alt for mange piger og kvinder i Sierra Leone har ikke noget at skulle have sagt i deres eget liv eller i samfundslivet, der er stor ulighed mellem kønnene og det er ikke ualmindeligt at piger og kvinder udsættes for vold og overgreb og vokser op uden læring, leg, sport og sunde fællesskaber. Årets projekt vil støtte piger og unge kvinder i Sierra Leones slum til at få gang i sunde sports- og uddannelsesfællesskaber, så de kan komme til at stå på egne ben. Projektet drives i et partnerskab mellem de to danske NGO'er Dreamtown og FANT, som arbejder tæt sammen med lokale skoler og sportsklubber i Sierra Leone.

Da Daniel Zimakoff blev ringet op sidst på

sommeren i 2022 og spurgt om han ville skrive årets bog til Børnenes U-landskalender, var han derfor ikke et øjeblik i tvivl om at han skulle svare "ja"!

- Fordi projektet handler om at gøre noget for pigerne og de unge kvinder, men også fordi historien havde fokus på fodbold - det var nok også derfor de ringede til mig! - jeg har jo skrevet rigtig mange fodboldhistorier til målgruppen, så det lå lige til højrebænet. Mest om drenge, jeg er jo selv mand og har fire sønner, så det har nok bare faldet mig mest naturligt at skrive ud fra det, men her var det selvfølgelig oplagt at det var en pige der skulle spille hovedrollen, siger Daniel Zimakoff.

Han tilføjer at endnu en grund til at han sprang til var, at hans kone, Ida Marie Rendtorff, tilbage i 2014 var forfatter til årets bog, og kun havde talt godt om samarbejdet omkring U-landkalenderen.

fodbold

Ikke meget far, mor og børn

Allerede inden jul sidste år havde Daniel Zimakoff hovedhistorien på plads, mest af hensyn til planlægningen, fordi der skulle castes lokale "skuespillere" og findes locations til optagelser på researchrejsen i februar i år. Han fortæller at alt var planlagt ned til mindste detalje, men at der alligevel opstod uforudsete forhindringer undervejs, så der måtte ændres lidt i historien hist og her.

Hvordan blev du klædt på til at skrive historien om Fatima?

- For eksempel havde jeg først ladet Fatima have en mor, og faktisk også en far, som dog var død, men da jeg snakkede med Cecilie fra FANT, fortalte

hun, at det var alt for meget idyl og kernefamilie. Det blev jeg nødt til at lave om for at gøre historien mere realistisk, så nu bor Fatima hos sine bedsteforældre. Hendes storebror er til gengæld forsvundet fra hjemmet – han er kørt galt med en motorcykel, han har lånt, og er stukket af for at forsøge at tjene penge for at erstatte den.

Hvordan mere realistisk?

- Jo, for hvis børnene overhovedet ved hvem deres far var, er han måske blevet slået ihjel i borgerkrigen, eller moren er blevet voldtaget og det er derfor man findes. Der er ikke meget *far, mor og børn* i Kroo Bay – på grund af krig, vold, misbrug og fattigdom, forklarer Daniel Zimakoff.

- Så selvom skelettet til bogen hurtigt var på plads, brugte jeg researchrejsen til at rette til og få mere kolorit med i historien. Der er meget der skal gå op – der skal findes den rette familie og de rigtige børn, som skal turde stå foran et kamera og deres familier skal give dem fri fra skole. Pigen, som spiller Fatima, var i virkeligheden ikke så god til fodbold, men det betød ikke det store, for der skulle jo kun tages still-billeder til bogen.

Voldsomt at være der selv

Daniel Zimakoff fortæller at han har rejst en del rundt i verden og også besøgt fattige lande, som blandt andet Kasakhstan og Kirgisistan, dengang de var en del af Sovjetunionen, men efter eget udsagn har han aldrig været et sted med så ekstrem fattigdom som Kroo Bay.

Hvordan var det at gå rundt i Fatimas fodspor?

- Jeg vidste godt hvordan der så ud, for jeg havde jo været inde på Youtube og se nogle små film, hvor folk gik rundt med håndholdte kameraer, men det gjorde et voldsomt indtryk selv at være der. At gå rundt i de der meget smalle gader, eller rettere jordstier, hvor der sidder en kvinde og ammer et barn, hvor nogen vasker tøj eller vasker sig selv midt i det hele ... altså sådan noget som privatliv er ikke eksisterende. Og alt er bygget på aftald!

Daniel Zimakoff fortæller at folk, ikke mindst børnene, overalt var overstrømmende åbne og imødekommende. I Kroo Bay boede de typisk sammen fem-seks mennesker i små blikhytter med kun et kammer, uden vand eller strøm - vand blev hentet i dunke fra brønden - og maden blev tilberedt på bål udenfor.

- Jeg tror der var ét offentligt toilet, men der var ikke mange der brugte det, fordi det kostede penge, så man trådte bare af på naturens vegne ... Lugten var ret voldsom. Man vænnede sig til det lidt efter lidt, men vi turde sgu ikke smage på maden, selvom det godt ud, vi var bange for at blive syge. ▶

Daniel Zimakoff på besøg i Kroo Bay. Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Fodbold og fællesskab

Trods fattigdommen var der en skole i Kroo Bay og også en grusbane, som børnene spillede fodbold på, og som blev kaldt for "stadium". Der er her Fatima briller med bolden i årets bog. Desuden gik turen sydpå i landet, blandt andet til Bureh med sine lækre uspolerede palme-strande, hvor holdet var på besøg på en skole og fik lejlighed til at tale med både elever og lærere.

- Der var en masse søde børn! Vi oplevede hvordan deres undervisning foregik, den var meget gammeldags, autoritær og fuld af udenadslære, og jeg spillede også fodbold sammen med børnene.

Hvad er det i dine øjne fodbold kan – er det fællesskabet?

- Ja, og lidenskab! Dét at man brænder for noget sammen og bidrager til fællesskabet ved at gøre sig umage. Der er engang en klog person der har sagt at fodbold ikke handler om liv eller død - det er langt vigtigere! Og så er fodbold både fysisk og råt - følelserne kan godt komme i kog, men efter kampen er man venner igen, forklarer Daniel Zimakoff.

Træner du stadig selv?

- Nej, jeg stoppede da jeg nærmede mig de 60, nu spiller jeg tennis, jeg var bange for at få skader. Men jeg elsker stadig væk fodbold – jeg har også været træner for to af mine sønner. Det var heftigt dengang den ene gik til fodbold mandag og onsdag, den anden tirsdag og torsdag, og så var der selvfølgelig kamp i weekenden. Jeg gik også selv til træning

og spillede kamp. I dag spiller jeg kun i haven med mine sønner, det har vi altid gjort for sjov. I starten skulle jeg være på hold sammen med den dårligste, for at vi kunne være lige, nu skal jeg have den bedste med mig!

At gå efter sit mål

I *Fatimas store mål* er det Fatima der elsker fodbold. Hendes storebror har lært hende at spille, og hun spiller også med sin bedstefar, selvom han mangler et ben, men han kan stadig godt stå på mål. Fatimas bedstemor vil ikke have, at hun spiller fodbold og mener at piger skal lære at lave mad og passe hus, så de kan blive gift hurtigst muligt. En dag, hvor Fatima er på vej til markedet, er der en dreng som kommer til at ramme hende med en bold, så hun taber kagerne, som hun går og balancerer med på hovedet. Drengen undskylder og hjælper hende med at samle kagerne op. De kommer til at snakke sammen og han spørger om ikke hun kender nogen, måske en bror, der kan spille fodbold, for de mangler en spiller på holdet. Først er hun lige ved at sige nej, men så siger hun alligevel ja.

Problemet er bare, at hendes bror er forsvundet. Hvad gør hun nu? En veninde hjælper hende med at gemme håret og klæde sig ud som dreng (hun er 12 år og ikke særlig udviklet). Fatima trodsrer bedstemoren og møder selv op - og scorer selvfølgelig et super mål! Herfra optrappes konflikten. Da det afsløres at Fatima er en pige, får hun alligevel lov til at spille med holdet, men i sit eget tøj, for drengene kan ikke finde nogen regler, som forbyder piger at spille fodbold - der er bare aldrig nogen der har overvejet muligheden.

Bedstemoren bliver vred, men i mellemtiden er det lykkedes Fatima at finde sin bror og få ham til at vende hjem, hvilket bliver en formildende omstændighed. Til slut får hun lov til at spille kamp på stadium, hvor begge bedsteforældre er med som publikum, så måske sker der en form for opblødning – om end ikke ligefrem en happy end ...

Plads til håb

- Virkeligheden er noget hårdere, når man for eksempel som Fatima går imod sin bedstemors vilje, korporlig afstraffelse af børn er helt almindeligt, men det har jeg med vilje undgået at tage med af hensyn til målgruppen, siger Daniel Zimakoff og tilføjer:

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

- Bedstefaren er lidt mildere, men han mangler et ben og har ikke så meget at skulle have sagt.

Noget andet du ikke har med, er hvor utrygt der er for piger at færdes alene ude ...

- Ja, vi hørte mange historier, for eksempel om unge piger der må betale med sex for at hente vand fra brønden ... Men der er helt klart grænser for hvad man kan formidle til børn på mellemtrinnet, for det er vigtigt at der er plads til håb. Sådan er det faktisk altid, når jeg skriver for den målgruppe, så det faldt meget naturligt.

Daniel Zimakoff understreger at han til gengæld ikke lægger skjul på fattigdommen i fortællingen. Tværtimod er den et stort tema i bogen, da det er derfor Fatima er nødt til at hjælpe med at sælge banankager på markedet. Ganske enkelt fordi det er familiens eneste indtægt.

Kan danske børn – og kunne du selv – relatere til fattigdommen i slummen?

- Jeg har for nylig udgivet bogen *Helligrøv*, der handler om min barndom, hvor vi var 10 søskende. Her fortæller jeg om at vi var tre brødre der delte et halvt værelse, men da jeg så hvordan de levede i Kroo

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Bay, tænkte jeg bare "Okay, vi havde det måske ikke så slemt." Vi havde da toilet og bad og vi havde et køkken. Så ja, jeg er vokset op på meget lidt plads, bare ikke i forhold til Sierra Leone.

- Men meget lidt plads, meget lidt privatliv og drømmen om at spille fodbold, dét kunne jeg godt relatere til, det havde jeg også selv som barn. Og nogle forældre der bestemte, at jeg ikke måtte gå til fodbold. Først da jeg blev 14 år fik jeg lov til det, lægger Daniel Zimakoff til.

De samme drømme

DR og Danida har sammen skabt Børnenes U-landskalender siden 1962, og fejrede 60 års jubilæum sidste år. Daniel Zimakoff er født i 1956 og dermed vokset op med Børnenes U-landskalender - eller er han?

- Det er jeg faktisk ikke, for nu er det sådan at jeg er vokset op i et meget kristent og fanatisk hjem, så vi havde ikke fjernsyn derhjemme, da jeg var barn i Tingbjerg. Men mine børn har selvfølgelig haft Børnenes U-landskalender

og fulgt med i julekalenderen i tv. Jeg har en søn fra et tidligere forhold, som i dag er 44 år, og siden har Ida Marie og jeg fået endnu tre drenge, som alle er voksne og flyttet hjemmefra, fortæller Daniel Zimakoff.

Hvordan har du det med selve ideen om Børnenes U-landskalender?

- Jamen, det er da en fantastisk god ide, helt sikkert! Jeg har også længe ment at alle skoleklasser burde have et sponsorbarn eller flere ...

Måske sponsorklasser eller skoler?

- Ja, og på den måde få en forbindelse, som man kunne være fælles om og bruge på tværs af fag som geografi og sprog, ja, i virkeligheden i næsten al undervisning. Man kunne måske også besøge hinanden. Det ville give en større bevidsthed om, at vi bor et meget privilegeret sted og en fornemmelse af hvordan livet leves andre steder, siger Daniel Zimakoff og lægger til:

- Jeg tror at man ville finde ud af, at børn er børn lige meget hvor de er født. Nogle gange tror vi jo at de er helt andre slags mennesker, fordi de er fattige eller bor i Afrika eller hvor det nu er. Men jeg tror at børnene hurtigt ville opdage, at de har de samme drømme, håb og skuffelser. Og de samme irriterende forældre. Der er ikke så store forskelle, selv om vi lever under meget forskellige forhold. ■

Slut med at skamme sig

Af Rikke Falkenberg Kofoed, Leg med IT, og Kirsten Brogaard, PlanBørnefonden

Nu skal det være slut med at skjule bind i ærmet og skamme sig over at bløde igennem. Sådan lyder det fra PlanBørnefonden, der står bag det nye undervisningsmateriale *Cyklus*.

Cyklus tager udgangspunkt i en podcast med samme navn og søger at skabe en åben dialog omkring menstruation, for nu skal det nemlig være slut med at føle skam over noget så naturligt som menstruation. Halvdelen af verdens befolkning menstruerer, men uanset hvor i verden du vokser op, lærer du – allerede som barn – at menstruation er noget, man skjuler.

I podcasten fortæller tv-vært Anna Lin, radiovært Maria Fantino, sangerinde Annika Aakjær, komiker Sanne Søndergaard, menstruationsaktivist Emma Libner fra Kh_Underlivet, historiker Mette Byriel-Thygesen fra Nationalmuseet og kvinder fra både Danmark, Kenya og Uganda personlige historier om deres oplevelser med skammen, smerterne og uligheden, som er forbundet med menstruation.

Undervisningsmaterialet taler højt om menstruation og angriber tabuet, som har store konsekvenser for menstruerende overalt i verden – især i nogle af verdens fattigste områder, hvor millioner af piger må blive hjemme fra skole, når de har menstruation, fordi de ikke har råd til bind. Undervisningsmaterialet tager dialogen med ind i klasseværelset og understøtter at både drenge, piger og dem derimellem tør tale åbent om menstruation.

Mål og målgruppe

Cyklus er målrettet elever i 6.-10. klasse i fagene dansk, samfundsfag, kristendoms-kundskab, naturfag og matematik samt

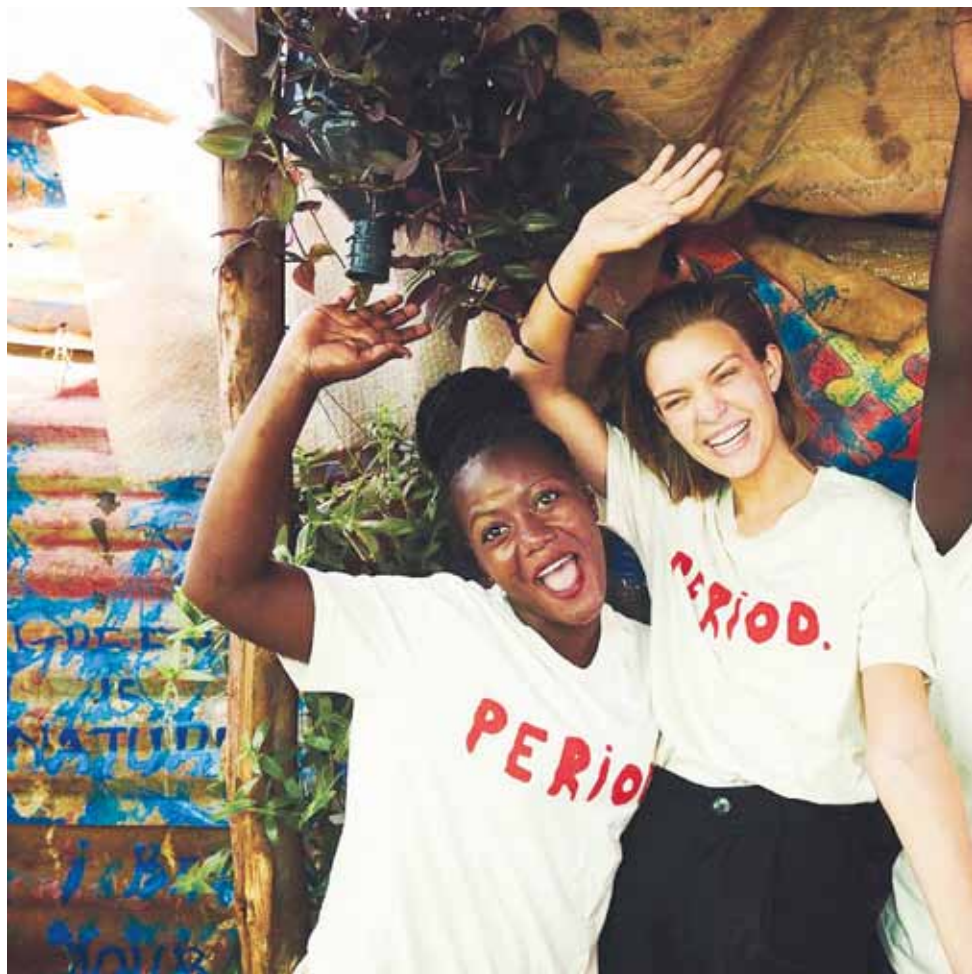

Foto: Signe Vilstrup/PlanBørnefonden

emnet sundheds- og seksualundervisning og familieundskab.

Materialet kan anvendes i et enkelt fag samt i tværfaglige forløb, fagdage, emneuger samt til arbejdet med projektopgaven og som forberedelse til kulturfagsprøven.

I undervisningsmaterialet lægges der vægt på at eleverne arbejder med evnen til at undersøge, analysere og forholde sig kritisk til synspunkter og temaer, der belyses i podcasten. Igennem hele materialet lægges der op til, at eleverne skal arbejde producerende, så de styrker deres evne til at kommunikere og udtrykke sig omkring tabuers påvirkning af os mennesker. Dette sker gennem arbejdet med kreative produktioner som

fx. podcast, reklamer og debatindlæg.

I et samarbejde med Skoletube stilles de optimale betingelser til rådighed for elevernes arbejde med forskellige digitale værktøjer og multimodale medier til kommunikation, kritisk informations-søgning og formidling. Det vægtes, at eleverne udfordres og styrkes både deres analoge- og digitale kompetencer.

Kom lad os eksperimentere

Som forberedelse til arbejdet anbefales det, at der indkøbes forskellige typer af menstruationsprodukter til brug i klassen. Ved at lade eleverne se på, røre ved og eksperimentere med produkterne, kan vi som lærere medvirke til at nedbryde tabuer. I forbindelse med udvikling

over menstruation !

og test af materialet stod det klart at der er stor nysgerrighed og spørgelyst om emnet. Mange elever kender for eksempel ikke menstruationskoppen, så hvorfor ikke gå på opdagelse omkring de forskellige produkter i klassen? Podcasten *Cyklus* findes på PlanBørnefondens hjemmeside og på de forskellige podcast-tjenester og består af følgende episoder:

1. Shh! Vi taler ikke om menstruation - vi hvisker

Alle mennesker med en livmoder har en historie om menstruation. Radiovært Maria Fantino og menstruationsinfluencer Emma Libner er blandt de få, der fortæller historierne højt. De nægter at hviske om menstruation eller bruge

de øgenavne, som gør menstruation upopulært og pinligt. Og de har begge mærket, at pinligheden kan tales væk, hvis man taler højt nok.

2. Menstruation med dårlig timing

Tv-vært Anna Lin oplevede det til en fest – for radiovært Maria Fantino kom det en tidlig morgen. Den første menstruation kommer ofte med dårlig timing, og det kan være svært at fortælle sine allernærmeste, at man har fået "det". Signe Kabelka var et år om at fortælle sin mor, at hun havde fået menstruation. Siden har hun undervist unge i verdens fattigste områder om menstruation, for uanset hvor i verden man bor, bliver man tvunget til at forholde sig til kroppen på en ny måde, når man får sin første menstruation.

3. Menstruation for sjov

Kan menstruation være sjovt? Menstruation behøver ikke at være pinligt – det kan også være sjovt. Engang var menstruation så tabuiseret, at piger ikke engang skrev om det i deres dagbøger – nu angriber komikerne Annika Aakjær og Sanne Søndergaard det historiske tabu med deres jokes.

4. Når menstruation gør f*cking ondt

Det er meget personligt, hvordan man har det med sin menstruation, men Maria Fantino mener, man skal tale med sin lærer, kolleger og chef om menstruation, og Emma Libner synes, menstruation burde diskuteres i Folketinget, for samfundet er ikke indrettet til menstruerende eller de smerter, som kan gøre f*cking ondt!

5. Menstruation uden penge til bind

Hvorfor dropper piger ud af skolen, når de har menstruation?! verdens fattigste familier skal forældre vælge mellem bind og mad - og når der ikke er råd til bind, er pigerne tvunget til at blive hjemme fra skole. Juliet og Millicent er selv vokset op med tabuet om menstruation. I dag taler de højt om det og kæmper for, at menstruation ikke skal stå i vejen for pigers fremtidsmuligheder.

Lige vilkår for alle

Langelands Efterskole kom i 2022 i medierne med en sag, der fik stor opmærksomhed i hele landet, og som skabte heftig debat på de sociale medier. Eleverne havde kort forinden taget initiativ til at uddele gratis menstruationsprodukter på skolens toiletter. For eleverne handler det primært om at nedbryde tabuer og skabe mere gennemsigtighed og lige vilkår for alle. I casen fra Langeland skal eleverne arbejde med en online artikel fra dr.dk, et facebookopslag fra TV2 Fyn samt en række udtalelser fra danskere, der kom til tasterne efter at have set eller læst om nyheden. Arbejdet med casen centrerer omkring den tabubelagte menstruation og sociale spilleregler i det offentlige rum og på sociale medier.

Undervisningsmaterialet *Cyklus* består af:

- 5 episoder af podcasten *Cyklus* med tilhørende refleksionsspørgsmål
- Case fra Langelands efterskole
- Menstruations Monopolet
- Reklameanalyse af reklamer fra menstruationsprodukter gennem tiden
- Undersøgende opgave til naturfagene
- Undersøgende opgave til matematik
- Billedanalyse til dansk
- Artikelanalyse til dansk
- Produktion af et digitalt eller analogt produkt i en innovativ proces

PlanBørnefonden arbejder for børn og unges rettigheder og ligestilling mellem kønnene i nogle af verdens mest udsatte områder. Bl.a. støtter PlanBørnefonden unge, som nedbryder tabuet om menstruation og uddeler bind, så menstruation ikke skal stå i vejen for de unges fremtidsmuligheder.

Buggi kan også bruges uden for skærmen

Af Johanne Pasgaard, forretningsudvikler på DBC D1g1tal

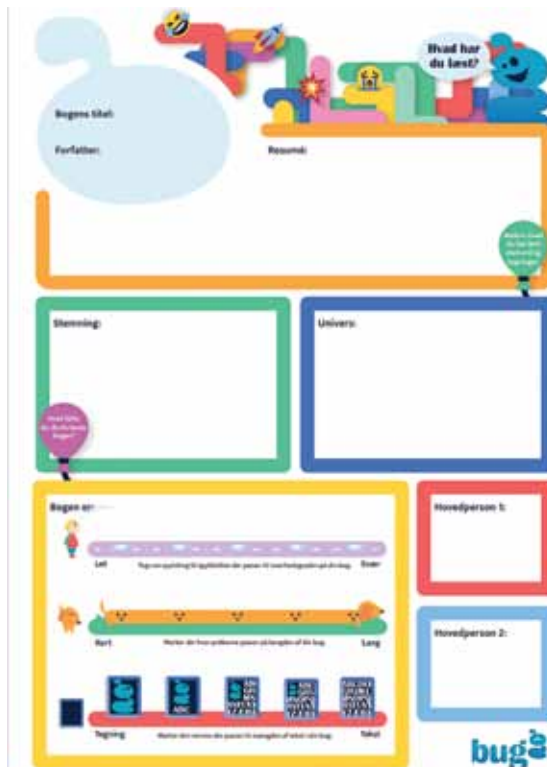
Buggi er et digitalt inspirationsværktøj, som med sin legende tilgang kan skabe nysgerrighed om litteratur og bøger hos børn i 3.-5. klasse, og på den måde være med til at understøtte læsning.

Ideen bag inspirationsværktøjet Buggi er at fange barnets opmærksomhed ved hjælp af emojis for at guide barnet til at finde den næste læseoplevelse, så bogen rammer plet og understøtter læsning. Ved hjælp af emojis opdager barnet titler, som giver nye læseoplevelser og skaber mere læsemotivation. Brugen af emojis gør platformen hurtig at overskue, nem at bruge og gør det sjovt for barnet at finde bøger. Det er barnets egne præferencer, der er i fokus, og søgningen efter bøger foregår på barnets præmisser.

Buggi bliver hurtigt et velkendt digitalt univers for børnene, og derfor har vi i samarbejde med en børnebibliotekar og en skolebibliotekar suppleret det digitale univers med nogle analoge redskaber, så børnene kan arbejde videre med deres læseoplevelser i undervisningen. Vi har blandt andet lavet et anmelderark i Buggis velkendte design, så børnene kan anmelde de bøger, de læser. Anmelderarket genbruger layout og de særlige funktioner, som findes i Buggi-universet og vil på den måde skabe en genkendelighed, som opbygger en forståelse hos barnet omkring egen læsning.

På anmelderarket kan barnet beskrive læseoplevelsen i ord, tegne den eller

illustrere den med emojis. Det kan bruges på flere forskellige måder, når børnene

arbejder med litteratur i undervisningen. For eksempel kan børnene, ved at udfylde arket, dele deres læseoplevelser med hinanden. De udfyldte anmelderark kan hænges op i klasserummet eller på skolebiblioteket, og virke som inspiration til andre børn, lærere og PLC-vejledere.

Arket kan også anvendes som en simpel bograpport eller som baggrund for en større bograpport. Desuden kan det give underviseren indsigt i, hvor meget barnet har opfattet af teksten samt barnets måde at arbejde med teksten på. Vi har også lavet et ark med klistermærker med emojis fra Buggi. Det gør genkendeligt så børnene bedre kan arbejde videre med Buggi-universet uden for skærmen.

Klistermærkerne kan både bruges til at 'Buggificere' skolens fysiske bøger, eller de kan benyttes til at udfylde anmelderarket. De kan også bruges som præmier. Samtidig kan de gøre det lettere at vælge mellem forskellige bøger, og er med til at gøre læsning og boganmeldelser til noget positivt.

Børn kommer på skolebiblioteket for at få hjælp, vejledning og inspiration til deres næste læseoplevelse. Nogle børn er bogelskere, mens andre har svært ved at finde

interesse for læsning. Uanset udgangspunktet kan Buggi hjælpe børnene – og deres vejledere – ved at gøre det sjovt, intuitivt og enkelt at finde bøger og anmelde dem. Det kan give dem læsemotivation og forhåbentlig inspiration, så barnet kan opleve læseglyde. ■

Buggi

- hjælper børnene med at finde skønlitterære og faglitterære bøger på skolens PLC.
- kan bruges, uden at barnet oprettes som bruger.
- er koblet til skolens PLC og viser de bøger, børnene kan låne på biblioteket.
- virker bedst hvis skolens PLC benytter Cicero og Cicero Surf.
- er udviklet af DBC, der bl.a. står bag Faktalink og Forfatterweb. Det koster 993,- ex. moms at få Buggi til skolens PLC i et år (kalenderår eller skoleår)

Læs mere på dbc.dk/produkter/buggi

TA' MED PÅ OPDAGELSE I SIERRA LEONE

2023 BØRNENES
U-LANDS
KALENDER

Giv dine elever årets mest spændende opdagelsesrejse. Kom tæt på børnelivet i slumbyerne, ved palmestranden og i landsbyen ved regnskoven. Og se, hvorfor fodbold kan være så vigtigt, at dette års projekt både handler om sportssko og skolegang!
Det nye materiale er flot, varieret og lige til at gå til. Masser af faglighed til 1.-5. klasse.

I kan godt glæde jer: I får et unikt indblik i børnenes dagligdag i de små samfund ude langs kysten og inde ved regnskoven. Særlig tæt kommer I på Freetowns myldrende slumbyer på bjerget og ved vandet. I lærer også bl.a. om chimpanser og flagermus. Om guld, diamanter og fortidens slaveri. I kan bygge en drømmeby, plante en jungle i en flaske, lave enkle madretter og meget andet. Sierra Leone er et af verdens fattigste lande og kæmper for at komme på fode efter årtier med borgerkrig og ebola-udbrud.

Årets bog: 'Fatimas store mål' af **Daniel Zimakoff**. Fatima drømmer om at spille fodbold, men arbejde og traditioner for piger står i vejen. Bogen rummer også masser af faktastof, flotte illustrationer og læs let-fabler.

Masser af film, hvor I kommer tæt på børnene, deres dagligliv og drømme.

DR-serier: 'En for holdet' fra Ultra rejser til Sierra Leone – og **Ramasjangs** Motor Mille og Hr. Skæg skal løse mysterier rundt om i landet.

Kreativitet: Arbejd bl.a. med chimpanser i Billedkunst og N/T, lav jungle-collager, foldebøger og smykker, vask guld og syng med på årets sang.

Masser af fagopgaver: Eleverne læser, undersøger, skriver – og laver læseteater med stangdukker. De laver N/T-eksperimenter og formidler.

Bevægelse: Sierra Leone-sport med sjove forhindringer.

Lærer-website med alle materialer klar til brug – og nemme opgaveark.

Stort opdagelses-website, hvor eleverne lærer årets land godt at kende.

Nemme digitale værktøjer – med masser af faglighed: Eleverne laver flotte fothistorier eller en lågekalender om Sierra Leone.

Hjælp med at samle sko ind: Skoler over hele Danmark kan hjælpe med.

Årets projekt: Dreamtown og FANT støtter piger i Sierra Leone med at skabe sig et liv, hvor de kan vælge mere frit og få bedre uddannelse.

**BESTIL
NU**
Lav pris til
1. juli

✓ 30 store elevbøger ✓ 2 lærervejledninger
✓ Kæmpe web-materiale og værktøjer

Klassesæt, trykte bøger: 279 kr.
Klassesæt som PDF: Gratis

Bestil på u-landskalender.dk

Lærerne siger bl.a.: • Fantastisk materiale!
• Både lærere og elever var begejstrede • Lige til at gå til • Megalækre bøger • Virkelig god variation og faglig spredning • Børnene var vildt optaget af det
• Altid en KÆMPESTOR succes

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

fant

DREAM
TOWN

DR

FØRSTE GANG

Korttekster til udskolingen

**FØRSTE
GANG**

jeg tager
tørklædet
på

Shékufe Tadayoni
Heiberg

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

*jeg
brænder
mennesker op*

Vilma Sandnes
Johansson

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

Ana
ikke
kommer

Kristine Plechinger
Tüchsen

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

***Jeg
bliver
afvist***

Babak Vakili

GUTKIND

Om en første gang, som ændrer alt for altid.
Skrevet af unge, for unge, om unge.